

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Zuzana Rambousková

PŘEDBĚŽNÁ OPATŘENÍ V CIVILNÍM ŘÍZENÍ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Pohl

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): listopad 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Zuzana Rambousková

Poděkování

Děkuji panu Judr. Tomáši Pohlovi za milý a ochotný přístup v průběhu vedení diplomové práce, za jeho rady a připomínky. Dále bych ráda poděkovala své mamince a sestře za jejich podporu při studiu.

Obsah:

Úvod.....	7
1 Obecně o předběžném opatření.....	9
1.1 Pojem a podstata předběžného opatření.....	9
1.2 Druhy předběžných opatření.....	10
2 Úprava předběžných opatření v OSŘ.....	12
2.1 Pravomoc a příslušnost soudu, obsazení soudu.....	12
2.2 Okruh účastníků řízení.....	14
2.3 Obecné předpoklady pro nařízení předběžného opatření.....	15
2.4 Zahájení řízení o nařízení předběžného opatření.....	17
2.5 Náležitosti návrhu.....	19
2.5.1 Přílohy návrhu.....	20
2.5.2 Postup soudu v případě vadného návrhu.....	20
2.6 Jistota, podmínky složení, výše jistoty.....	22
2.6.1 Osvobození od jistoty.....	23
2.6.2 Následky nesložení jistoty.....	25
2.6.3 Doplatek jistoty.....	26
2.6.4 Vrácení jistoty.....	27
2.7 Rozhodnutí o návrhu.....	28
2.7.1 Postup při rozhodování a lhůta k rozhodnutí.....	30
2.8 Obsah a povinnosti ukládané předběžným opatřením.....	31
2.8.1 Uložení povinnosti jiné osobě než účastníku.....	33
2.8.2 Nařízení předběžného opatření jen na určitou dobu.....	33
2.8.3 Uložení povinnosti podat návrh na zahájení řízení ve věci samé.....	34
2.9 Vyhlášení usnesení.....	35

2.10	Doručení usnesení	36
2.11	Vykonatelnost usnesení.....	38
2.12	Závaznost výroku	39
2.13	Neplatnost právních jednání.....	40
2.13.1	Účinky předběžného opatření v případě zákazu nakládání s nemovitou věcí	41
2.14	Zánik a zrušení předběžného opatření.....	43
2.15	Náhrada škody nebo jiné újmy.....	46
2.15.1	Vznik nároku na náhradu škody nebo jiné újmy	48
2.15.2	Žaloba na náhradu škody nebo jiné újmy.....	48
2.16	Opravné prostředky	49
3	Úprava předběžných opatření dle zákona č. 292/2013 Sb.	52
3.1	Předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí	52
3.1.1	Pojem „domácí násilí“	54
3.1.2	Věcná a místní příslušnost.....	55
3.1.3	Navrhovatel předběžného opatření.....	56
3.1.4	Návrh na nařízení předběžného opatření.....	56
3.1.5	Účastníci řízení	58
3.1.6	Opatrovník po podání návrhu	59
3.1.7	Rozhodnutí o předběžném opatření, právní moc, vykonatelnost	60
3.1.8	Doručování	62
3.1.9	Prodloužení předběžného opatření	62
3.1.10	Zánik a zrušení předběžného opatření.....	64
3.1.11	Opravné prostředky	65
3.1.12	Výkon rozhodnutí	66

3.2	Předběžné opatření upravující poměry dítěte	67
3.2.1	Péče soudu o nezletilé	67
3.2.2	Obecně o předběžné úpravě poměrů dítěte	68
3.2.3	Pravomoc a příslušnost soudu	70
3.2.4	Navrhovatel předběžného opatření	71
3.2.5	Návrh a jeho náležitosti	72
3.2.6	Účastníci řízení	73
3.2.7	Rozhodnutí o návrhu	74
3.2.8	Vykonatelnost usnesení a doručování	75
3.2.9	Trvání a prodloužení předběžného opatření	76
3.2.10	Mezinárodní prvek	77
3.2.11	Zrušení předběžného opatření	77
3.2.12	Opravné prostředky	78
3.2.13	Výkon rozhodnutí předběžného opatření	80
	Závěr	82
	Seznam zkratk	84
	Seznam literatury	85
	Resumé	90
	Abstract	91
	Klíčová slova a název práce v anglickém jazyce	92

Úvod

Cílem této diplomové práce je představit institut předběžných opatření jako jeden ze zajišťovacích prostředků civilního práva procesního. Účinné zajištění ochrany práv si totiž v některých situacích žádá, aby soud předběžně a prozatímně upravil poměry, a to ještě předtím, než bude zahájeno soudní řízení ve věci samé. Charakteristickým rysem předběžného opatření je tedy jeho dočasnost, když definitivně věc rozhodne soud až v navazujícím meritorním řízení. Ochrany prostřednictvím předběžného opatření se však lze domáhat i po zahájení řízení, jestliže vyvstane potřeba zatímně upravit poměry účastníků nebo zajistit i bez návrhu důkaz. Rovněž z obavy o budoucí výkon soudního rozhodnutí se navrhovatel může obrátit na soud s návrhem na vydání předběžného opatření.

Předběžné opatření může závažně zasáhnout do práv a povinností jednotlivců, aniž by toto řešení bylo výsledkem meritorního soudního řízení, a proto při nařízení tzv. obecného předběžného opatření předseda senátu uloží navrhovateli, aby ve lhůtě, kterou mu určí, podal u soudu návrh na zahájení řízení. Teprve v tomto řízení může dojít ke konečné úpravě poměrů. Předseda senátu může rovněž přímo při jeho nařízení stanovit, že bude trvat jen po určenou dobu. U tzv. zvláštních předběžných opatření pak zákon výslovně stanoví možnou nejdelší lhůtu pro jejich trvání, u obou z nich rovněž připouští prodloužení doby trvání. Omezení práv účastníků v řízení o nařízení předběžného opatření lze spatřovat rovněž v nemožnosti účastníků jakkoliv se vyjádřit, neboť soud v rámci rozhodování nenařizuje jednání a tedy neprovádí ani žádné dokazování. Tato nerovnost je však vyvážena právě omezenou dobou trvání předběžného opatření a dále možností podat odvolání jako opravný prostředek.

Určitou polemiku vyvolala novela občanského soudního řádu č. 59/2005 Sb., kterou byla zavedena jistota za návrh na předběžné opatření. Její odpůrci spatřovali negativum zejména v možném odepření práva na spravedlivý proces těm, kteří by neměli prostředky na to jistotu složit. Zákon však řešení nabídl v podobě osvobození od jistoty, a to jednak v případě konkrétních, zákonem vyjmenovaných předběžných opatření, a dále v případě, kdy navrhovatel osvědčí, že jsou u něj splněny podmínky pro osvobození od soudních poplatků.

Důvod, proč si autorka vybrala toto téma jako předmět své diplomové práce je zejména velká využívanost institutu předběžného opatření, ať už jde o předběžná opatření obecná nebo zvláštní. Bohužel, nezletilých dětí, které se ocitly v situaci bez řádné péče není málo, a zrovna tak i případů domácího násilí přibývá, resp. oběti domácího násilí ztrácí strach v důsledku různých osvětových kampaní a neváhají se na soudy častěji obrátit.

Pokud jde o strukturu diplomové práce, autorka ji rozdělila na tři hlavní části. V první kapitole autorka vysvětlí pojem a podstatu předběžných opatření, jejich význam v civilním právu a částečně nastíní, jak se právní úprava předběžných opatření vyvíjela zejména v posledních dvou letech. Obecnou úpravou předběžných opatření se pak autorka bude zabývat ve druhé kapitole této práce. V občanském soudním řádu jsou této problematice věnována ustanovení části druhé, hlavy druhé, počínaje ustanovením § 74. V kapitole bude každé jednotlivé ustanovení podrobně vysvětleno a rozvedeno, a to také za užití judikatury ústavního soudu, i judikatury obecných soudů.

Třetí kapitolu autorka věnuje tzv. zvláštním předběžným opatřením, které upravuje zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Jedná se o předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí a předběžné opatření upravující poměry nezletilého dítěte.

1 Obecně o předběžném opatření

1.1 Pojem a podstata předběžného opatření

Předběžné opatření je v civilním řízení důležitým institutem, jehož účelem je prozatímně upravit poměry účastníků nebo předejít ohrožení budoucího výkonu soudního rozhodnutí. Jeho hlavní smysl spočívá zejména v ochraně toho, kdo o jeho vydání žádá a lze ho nařídit jak před zahájením řízení ve věci samé, tak po zahájení řízení.

Předběžné opatření, kterým se dočasně upravují poměry účastníků bude nařízeno, pokud se potřeba zatímní úpravy dostatečně prokáže, u ostatních skutečností, které jsou rozhodující pro nařízení předběžného opatření stačí, budou-li alespoň osvědčeny.

Úprava poměrů předběžným opatřením je vždy pouze prozatímní, v žádném případě neupravuje práva a povinnosti účastníků řízení s konečnou platností. Předpokladem je, že právo zajištěné předběžným opatřením se v budoucnu stane předmětem řízení nalézacího. Navrhovateli, jehož návrhu na vydání předběžného opatření bylo vyhověno tak v meritorním řízení úspěšný být vůbec nemusí. Soud tak v rámci rozhodování o vydání předběžného opatření nenalézá právo, ale jeho činnost je omezena pouze na zjištění toho, zda jsou podmínky pro nařízení předběžného opatření splněny. Vzhledem k tomu, že předběžné opatření není definitivním rozhodnutím ve věci, lze návrhy, jimž nebylo prvotně soudem vyhověno, podávat opakovaně.

Předběžné opatření jako zajišťovací institut lze uplatnit rovněž tam, kde je obava, že by pozdější soudní výkon rozhodnutí mohl být ohrožen. Nařízení předběžného opatření se tak může domáhat oprávněný, jemuž svědčí rozhodnutí nebo listina, která je titulem pro výkon rozhodnutí. Předběžné opatření lze nařídit, jen dokud se rozhodnutí nestalo vykonatelným nebo jsou-li tu vážné důvody, pro které oprávněný dosud nemohl přistoupit k vymáhání splnění uložené povinnosti cestou výkonu rozhodnutí. Oprávněný současně musí prokázat skutečnosti, které odůvodňují obavu, že by soudní výkon rozhodnutí mohl být ohrožen. K návrhu připojí rovněž listiny, jichž se dovolává.

K zajištění nároku na náhradu škody či jiné újmy, která může nařízeným předběžným opatřením vzniknout účastníkům řízení nebo třetím osobám slouží institut

jistoty. Tu je povinen navrhovatel složit u soudu nejpozději v den podání návrhu a její výše činí 10.000 Kč a ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti 50.000 Kč. Zákon pak upravuje výjimky z povinnosti platit jistotu, které teorie označuje jako osobní a věcné osvobození. O institutu jistoty se autorka zmíní podrobněji v jedné z následujících podkapitol.

1.2 Druhy předběžných opatření

V souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva, kdy v účinnost vstoupil dne 1.1.2014 nový občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb., došlo k řadě změn taktéž v občanském právu procesním. Civilní procesní kodex byl prakticky rozdělen na dva samostatné předpisy, kdy občanský soudní řád, zákon č. 99/1963 Sb., (dále jen „OSŘ“) upravuje od 1.1.2014 výlučně řízení sporná, a do nového zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“) byla vložena úprava nesporných řízení a jiných zvláštních řízení. Mezi oběma zákony je vztah subsidiarity a speciality, přičemž ZŘS je speciální k OSŘ.

Změny v soukromém právu se dotkly téměř všech oblastí a nejinak je tomu i pokud jde o úpravu předběžných opatření. OSŘ tak dnes upravuje pouze obecná předběžná opatření, která lze použít v souvislosti s kterýmkoli řízením. Zvláštní předběžná opatření, tedy předběžné opatření upravující dočasně poměry nezletilého dítěte a předběžné opatření ve věci ochrany před domácím násilím, dříve upravené v ustanovení § 76a a 76b OSŘ byly nově přesunuty do ZŘS. V ZŘS kromě těchto dvou zvláštních předběžných opatření dále nalezneme i úpravu řízení o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva.

Svoji úpravu předběžných opatření má i zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), který má přirozeně svá specifika oproti obecné úpravě OSŘ, a proto je například úprava okruhu účastníků, doručování, či povinnosti platit jistotu odlišná. O předběžném opatření se zmiňuje dále i zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů v ustanovení § 22 podle něhož: *„ukáže-li se v průběhu rozhodčího řízení nebo i před jeho zahájením, že by mohl být ohrožen výkon rozhodčího nálezu, může soud na návrh kterékoli strany naříditi předběžné opatření.“*

Autorka se vzhledem k rozsáhlé materii zaměří na úpravu obecných předběžných opatření dle OSŘ a na zvláštní předběžná opatřená opatření ve věci nezletilých dětí a ochrany před domácím násilím tak, jak je nově upravena v ZŘS.

2 Úprava předběžných opatření v OSŘ

Autorka se v této kapitole věnuje úpravě předběžných opatření tak, jak ji předpokládá občanský soudní řád.

2.1 Pravomoc a příslušnost soudu, obsazení soudu

Pravomoc soudu lze definovat jako „(...)rozsah záležitostí, které jsou soudy oprávněny i povinny projednávat a rozhodovat.“¹ Dále platí, že „ (...)toto projednávání a rozhodování je procesně upraveno odlišně pro jednotlivé druhy soudnictví.“² Z uvedené věty je patrné, že civilní pravomoc je pouze jednou z několika soudních pravomocí. Obecná ustanovení o pravomoci soudu obsahuje OSŘ v § 7 odst. 1, podle kteréhož „(...) rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.“ Nařízení předběžného opatření má v pravomoci soud tehdy, pokud má rovněž pravomoc k projednání a rozhodnutí věci samé.

Jestliže soudní pravomoc určuje, jaký okruh záležitostí mají soudy vůbec rozhodovat, příslušnost soudu stanoví, který konkrétní soud věc projedná a rozhodne. Při určování příslušného soudu je třeba respektovat pravidla vztahující se k věcné a funkční a místní příslušnosti.³ OSŘ v § 74 odst. 3 vymezuje jako příslušný k nařízení předběžného opatření takový soud, který je příslušný k řízení o věci, nestanoví-li zákon jinak. Věcná příslušnost se tak v tomto případě bude řídit § 9 OSŘ, pro místní příslušnost pak bude platit § 84 – 89a OSŘ. Přestože zákon výslovně neupravuje postup v případě podání návrhu u věcně či místně nepřislušného soudu, lze dovodit, že se bude

¹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. s. 23

² WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. s. 91

³ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. s. 111-112

postupovat dle ustanovení v ostatních částech OSŘ - části první a třetí.⁴ Pravidla o věcné a místní příslušnosti soudu jsou důležitou podmínkou, neboť dle usnesení Krajského soudu v Hradci Králové nemůže věcně nepřislušný soud předběžné opatření nařídit.⁵ Místně nepřislušný soud nařídit předběžné opatření sice může, avšak účastník může námitku nepřislušnosti uplatnit při prvním úkonu, který mu ve věci náleží, a to podle § 105 odst. 1 věty třetí OSŘ.⁶ Jestliže má tedy návrh na předběžné opatření sledovat věc samu, jak je popsáno výše, a bude-li se navrhovatel například domáhat zákazu dispozic s nemovitostí, aby zabránil zmaření exekuce, přičemž hodlá podat žalobu o zaplacení dlužné částky, nebude k rozhodnutí příslušný výlučně soud dle polohy nemovitosti, nýbrž obecný soud žalovaného podle ustanovení 84 a 85 OSŘ. Nazíráno pohledem navrhovatele, jemuž bude obvykle návrh na vydání předběžného opatření ku prospěchu, je vhodné si řádně rozmyslet, kterému soudu bude návrh směřovat, neboť chybnou volbou soudu může být zcela zmařen účel předběžného opatření, když žalovaný se o návrhu dozví a začne činit kroky např. k zabránění či ohrožení výkonu rozhodnutí či exekuce.⁷

Podle ustanovení § 36a OSŘ v řízení před okresním soudem jedná a rozhoduje senát ve věcech pracovních a v dalších věcech, o nichž to stanoví zákon. Týká-li se ale návrh na vydání předběžného opatření senátní, tedy nejčastěji pracovněprávní věci, může o něm rozhodnout předseda senátu, ne nutně celý senát, neboť soud musí rozhodovat bezodkladně.⁸

⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.s. 226

⁵ usnesení KS v Hradci Králové ze dne 26.8.1994 sp. zn. 13 Co 651/94

⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.s. 226

⁷ JIRSA, Jaromír. Předběžné opatření - účelná i zneužitelná zbraň. *Právní fórum: český právníký měsíčník*. 2009, roč. 6, č. 9, s. 365-366

⁸ JIRSA, J., TREBATICÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014*. 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 434

2.2 Okruh účastníků řízení

Zákon má svou speciální úpravu okruhu účastníků, když za účastníka řízení označuje navrhovatele a ty, kteří by jím byli, kdyby šlo o věc samu.⁹ Ve sporném řízení, vedeném dle části třetí OSŘ, pak bude účastníkem řízení dále ten, koho za žalovaného označí navrhovatel, neboť je to on, kdo určuje okruh účastníků. Rovněž v části páté OSŘ, která upravuje řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem, nalezneme ustanovení ohledně účastníků řízení, kterými jsou žalobce a ten, kdo byl účastníkem řízení před správním orgánem, a tedy i účastníkem řízení o předběžném opatření. Zjistí – li soud, že účastníkem řízení není někdo, kdo by jím měl být, přibere jej usnesením do řízení, přičemž proti tomuto usnesení nepřipouští zákon odvolání.¹⁰

Účastník řízení o návrhu na vydání předběžného opatření musí splňovat předpoklady účastenství, kterými jsou procesní subjektivita a procesní způsobilost. Procesní subjektivita, neboli způsobilost být účastníkem řízení, znamená „(...) *právní způsobilost být nositelem procesních práv a povinností. Jde o otázku, kdo se vůbec může účastníkem civilního řízení stát.*“¹¹ Nedostatek této způsobilosti je neodstranitelnou vadou řízení, na rozdíl od nedostatku procesní způsobilosti, kterou teorie označuje jako „(...) *způsobilost vykonávat samostatně procesní úkony, neboli způsobilost před soudem samostatně jednat.*“¹²

Nedostatek procesní způsobilosti tedy nebrání účastenství ve věci, avšak účastník v takovém případě musí být zastoupen, a to zejména zákonným zástupcem dle § 22 OSŘ.¹³ V případě, že účastník zákonného zástupce nemá, lze nedostatek procesní způsobilosti řešit ustanovením opatrovníka podle ustanovení § 29 OSŘ.

⁹ Ustanovení 74 odst. 2 OSŘ

¹⁰ Ustanovení 250a odst. 1 a 2 OSŘ

¹¹ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011.s. 132

¹² WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011.s. 133

¹³ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011.s. 135

2.3 Obecné předpoklady pro nařízení předběžného opatření

Předběžné opatření může dle § 74 odst. 1 OSŘ nařídít předseda senátu, je-li třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, nebo je-li obava, že by výkon rozhodnutí byl ohrožen.

Z dikce „zatímně upraveny poměry účastníků“ je patrné, že se jedná o institut dočasný a prozatímní, práva dotčených osob nemohou být omezena dlouhodobě či trvale. Pojistkou, aby se tak skutečně nemohlo stát, je v OSŘ ustanovení § 76 odst. 3, dle kterého předseda senátu uloží navrhovateli, aby ve lhůtě kterou mu určí, podal u soudu návrh na zahájení řízení. Teprve v tomto řízení pak může být spor vyřešen s konečnou platností.¹⁴

Předběžným opatřením se předně chrání ten, kdo o jeho vydání žádá a lze jím nařídít celou škálu povinností, jejichž demonstrativní výčet nalezneme v § 76 odst. 1 OSŘ. Předběžným opatřením lze poskytnout ochranu právě pouze uložením povinnosti druhému účastníkovi, případně někomu jinému, lze-li to po něm spravedlivě žádat,¹⁵ nikoliv však deklarovat předběžným opatřením právo účastníka.¹⁶ Přestože má být především chráněn navrhovatel takového předběžného opatření, neznamená to, že nemají být respektována také ústavní pravidla ochrany toho, vůči němuž předběžné opatření směřuje „(...) avšak ochrana toho, vůči komu předběžné opatření má směřovat, nemůže dosáhnout takové míry, aby prakticky znemožnila ochranu oprávněných zájmů druhé strany.“¹⁷

Návrh na vydání předběžného opatření může mnohdy obsahovat takový požadavek, jakého by se měl navrhovatel domáhat až v řízení ve věci samé. Přestože již v minulosti bylo judikováno, že není přípustné, aby navrhovatel již předběžným opatřením dosáhl toho, čeho chce dosáhnout až pravomocným rozhodnutím ve věci

¹⁴ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 434

¹⁵ Ustanovení 76 odst. 2 OSŘ

¹⁶ Usnesení KS v Hradci Králové ze dne 29.12.1994 sp. zn. 14 Co 847/94

¹⁷ Nález ÚS ze dne 12.3.2002 sp. zn. III. ÚS 394/01

samé¹⁸, tyto případy nejsou ojedinělé. Jedná se o situace, v nichž nelze ochranu oprávněných zájmů účastníka jinak poskytnout. Příkladem může být předběžné opatření směřující k zákazu určitého jednání a žaloba o zdržení se tohoto jednání, jež naplňuje znaky jednání nekalé soutěže, kdy rozhodné je zabránění vzniku, popř. rozšiřování újmy účastníka.¹⁹ I přestože se bude obsah navržených povinností, kterých se navrhovatel domáhá v předběžném opatření a ve věci samé shodovat, je třeba mít na paměti, že se stále jedná pouze o předběžnou úpravu, která bude účinná jen do doby rozhodnutí ve věci samé.²⁰

Dalším předpokladem pro nařízení předběžného opatření je potřeba upravit poměry účastníků naléhavě. Potřebu zatímní úpravy musí navrhovatel prokázat, ostatní skutečnosti musí být alespoň osvědčeny. Komentářová literatura k tomu uvádí: *„Potřeba této zatímní úpravy musí být prokázána, u ostatních předpokladů postačuje, aby byly osvědčeny. Jde zejména o nárok navrhovatele předběžných opatření, který nemusí být nepochybně prokázán, ale soud se omezí na osvědčení těch nejzákladnějších skutečností, aby mohl posoudit, zda tu případně může být nárok, jehož předběžnou úpravu si okolnosti vyžadují. Takový nárok pak musí být osvědčen.“*²¹

OSŘ uvádí jako druhý případ možného nařízení předběžného opatření obavu z ohrožení soudního výkonu rozhodnutí. K prokázání této obavy nestačí jen tvrzení navrhovatele, že účastník, který vůči navrhovateli má nějaké povinnosti, tyto povinnosti nesplnil, ale navrhovatel musí tvrdit a osvědčit i další skutečnosti, z nichž lze obavu z ohrožení výkonu rozhodnutí dovodit. V případě peněžitého dluhu, jenž má vůči navrhovateli povinný, tak nebude relevantní pouze výše tohoto dluhu; skutečností, jež odůvodňuje obavu z výkonu rozhodnutí může být např. zmenšení majetku povinného, nebo že jiný majetek, než ten, ohledně něhož se navrhovatel domáhá zákazu dispozic,

¹⁸ Usnesení KS v Českých Budějovicích sp. zn. 7 Co 1834/95

¹⁹ Usnesení VS v Praze ze dne 3.7.1996 sp. zn. 3 Cmo 818/95

²⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.s. 228

²¹ DAVID, L., IŠTVÁNEK, F., JAVŮRKOVÁ, N., KASÍKOVÁ, M., LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 308

povinný nemá. U nepeněžitého plnění, typicky umožnění používání nemovitosti, může taková skutečnost spočívat ve změnách, které povinný provádí na oné nemovitosti, aby ztížil či znemožnil výkon rozhodnutí.²²

Jestliže § 74 odst. 1 OSŘ jako jeden z předpokladů nařízení předběžného opatření uvádí obavu z ohrožení výkonu rozhodnutí, je třeba si uvědomit, se zřetelem na to, kam byla úprava předběžných opatření do OSŘ zařazena, a že podmínky pro nařízení předběžného opatření po zahájení řízení jsou v zásadě shodné s podmínkami před zahájením řízení, že toto ustanovení dopadá zejména na situace, kdy rozhodnutí ještě nebylo vydáno a ani neprobíhá řízení, ve kterém by mohlo být vydáno. Za takové situace bude na navrhovateli, aby alespoň osvědčil, že má vůči druhé straně pohledávku nebo jiný nárok, a že neexistuje nic, co by bránilo jejich úspěšnému uplatnění v soudním řízení.²³

Institut předběžného opatření nelze uplatnit v exekučním řízení, neboť tato se pojmově vylučují: „*V exekučním řízení nelze předběžným opatřením zatímně upravit poměrů účastníků, neboť ty jsou již vyřešeny konečným způsobem - exekučním titulem; zabránit zmaření zahájené exekuce lze jen prostředky exekučního řízení, nikoliv předběžným opatřením. Proto je nařízení předběžného opatření v exekučním řízení pojmově vyloučeno.*“²⁴

2.4 Zahájení řízení o nařízení předběžného opatření

Předběžné opatření, jak stanoví § 75 odst. 1 OSŘ, nařídí předseda senátu na návrh. Přestože by se mohlo zdát, že dle OSŘ se o předběžných opatřeních rozhoduje pouze v rámci sporných řízení, není tomu tak, když z demonstrativního výčtu § 76 odst. 1 písm. a) vyplývá rovněž možnost uložit předběžným opatřením účastníku povinnost, aby platil výživné v nezbytné míře, což rozhoduje soud v rámci řízení nesporného.

²² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.s. 229

²³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.s. 229

²⁴ Usnesení MS v Praze ze dne 25.10.2002 sp. zn. 39 Co 340/2002-125

Základní zásady, které ovládají řízení sporné jsou mimo jiné kontradiktornost a dispozitivnost, přičemž kontradiktorností se rozumí, že všichni účastníci řízení mají právo vyjádřit se ke všem skutečnostem a důkazům, vše musí být podrobena řádné rozpravě. Přestože se tento princip v podmínkách ČR váže především právě k řízení spornému, je nemyslitelné, aby řízení nesporné tímto principem ovládáno nebylo.²⁵ Princip dispozitivnosti pak znamená, že iniciativu mají v rukou strany řízení, je jen na nich, jak budou se svým návrhem nakládat, zda řízení podáním žaloby zahájí, či jejím zpětvzetím zastaví. Strany mají ve své dispozici rovněž předmět řízení, který mohou rozšířit či omezit, mohou uzavřít soudní smír apod.²⁶ Jestliže je pak řízení sporné ovládáno těmito dvěma zásadami a řízení může být zahájeno pouze na návrh, rovněž předběžné opatření ve sporném řízení může být nařízeno pouze na návrh.

Nesporné řízení naproti tomu lze zahájit jak na návrh, tak bez návrhu. V nesporných řízeních se tedy bude jako jedna ze zásad prosazovat zásada oficiality.²⁷ Nemálo předběžných opatření v nesporném řízení, a to hlavně ve věcech péče o nezletilé děti, je však nařizováno na návrh některého z účastníků (typicky orgánu sociálně-právní ochrany dětí), neboť „ (...) *nelze od soudu žádat, aby sledoval každý spis a nepřetržitě zkoumal, zda není třeba zatímně upravit poměry předběžným opatřením.*“²⁸ Nalezne-li však soud při své činnosti nějaký případ, kde se ukáže potřeba nařídit předběžné opatření jako nezbytná, musí soud řízení *ex offio* zahájit.²⁹

²⁵ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. s. 68

²⁶ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. s. 78

²⁷ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. s. 362

²⁸ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014*. 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 439

²⁹ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014*. 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 439

2.5 Náležitosti návrhu

Zákon podrobně stanoví, jaké náležitosti musí návrh na nařízení předběžného opatření obsahovat. Kromě náležitostí uvedených v § 42 odst. 4 OSŘ, jsou jimi „(...)jméno, příjmení a bydliště účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vylíčení skutečností o tom, že je třeba, aby byly zatímně upraveny poměry účastníků, nebo že je tu obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen, vylíčení skutečností, které odůvodňují předběžné opatření, a musí být z něj patrné, jakého předběžného opatření se navrhovatel domáhá; ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti musí návrh dále obsahovat identifikační číslo osoby (dále jen "identifikační číslo") právnické osoby, identifikační číslo fyzické osoby, která je podnikatelem, popřípadě další údaje potřebné k identifikaci účastníků řízení.“³⁰ Ve smyslu § 42 odst. 4 OSŘ je pak navrhovatel povinen doplnit podání o informace, kterému soudu je podání určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje.

Nezbytnou součástí návrhu je vylíčení skutečností, které odůvodňují nařízení předběžného opatření. V této části musí navrhovatel uvést, proč je třeba upravit zatímně poměry, nebo proč je třeba upravit poměry tak, aby výkon rozhodnutí či exekuce nebyly ohroženy. V případě, že jde o návrh na nařízení předběžného opatření před zahájením řízení, pak z návrhu musí být patrné, jakou žalobu navrhovatel následně podá, neboť až poté soud uloží navrhovateli lhůtu k podání návrhu ve věci samé, tak jak předpokládá ustanovení § 76 odst. 3 OSŘ. Uvedení, jakou žalobu hodlá navrhovatel podat, je nezbytné nejen pro určení příslušnosti soudu, ale také pro posouzení, zda se předběžné opatření vztahuje k věci samé, a zda skutečně předmět sporu prozatímně řeší.³¹

Konečně by měl návrh na nařízení předběžného opatření obsahovat petit, který by formuloval, jakou povinnost má soud žalovanému uložit. Navrhovatel, pokud se domáhá vydání předběžného opatření ve vztahu k nemovitosti, musí tuto dostatečným

³⁰ § 75 odst. 2 OSŘ

³¹ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014.s. 440

způsobem označit, rovněž movité věci je nutné specifikovat tak, aby nebyly zaměnitelné s jinými.³²

V případě návrhu na vydání předběžného opatření postupem dle § 102 an. OSŘ, je nutné, aby jej žalobce dostatečně odlišil od samotné žaloby. Navrhovatel by měl v samostatné pasáži uvést, v čem spatřuje nutnost prozatímně upravit poměry, toto nelze obejít pouhým odkázáním na důvody v žalobě.³³

Pokud navrhovatel chce, aby jeho návrh byl úspěšný, měl by vypracování návrhu dát skutečně patřičnou péči, jinak se vystavuje ze strany soudu nebezpečí zamítnutí návrhu. Soud v tomto případě totiž nepostupuje dle § 43 odst. 1 OSŘ a navrhovatele nevyzývá k doplnění vadného podání. Tento postup se jeví logicky, když svému smyslu předběžná opatření dostojí hlavně tehdy, pokud je o nich rozhodováno bez průtahů.

2.5.1 Přílohy návrhu

K návrhu na nařízení předběžného opatření je navrhovatel dle § 75 odst. 3 OSŘ povinen připojit listiny, jichž se dovolává. Tento požadavek je víc než pochopitelný, když o návrhu rozhoduje předseda senátu tzv. „od stolu“, bez slyšení účastníků.³⁴ V případě, že navrhovatel tuto povinnost nesplní, předseda senátu návrh zamítne, neboť navrhovatel tím neosvědčí (neprokáže) svá tvrzení. Postup dle § 118a odst. 3 OSŘ se zde nepoužije, soud nikterak navrhovatele nepoučuje a k doložení listin ho vzhledem k rychlému běhu lhůt nevyzývá.³⁵

2.5.2 Postup soudu v případě vadného návrhu

Již bylo řečeno, že smysl předběžných opatření spočívá právě v rychlém rozhodování. Zákon hovoří ideálně o bezodkladném rozhodování, s nejzazší lhůtou

³² JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014.s. 440

³³ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014.s. 441

³⁴ Ustanovení § 75 odst. 3 OSŘ

³⁵ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 441

sedmi dnů poté, co byl návrh podán.³⁶ V zájmu zachování rychlého rozhodování proto soud v případě chybného návrhu nepostupuje dle ustanovení § 43 OSŘ, podle kterého by se postupovalo v řízení ve věci samé, nevyzývá navrhovatele k opravě či doplnění podání a takový návrh dle § 75a OSŘ odmítne. Za vadný se dle posledně jmenovaného ustanovení považuje takový návrh, který neobsahuje všechny náležitosti, nebo je nesrozumitelný, nebo neurčitý a zároveň jsou tyto nedostatky tak závažné, že nelze pokračovat v řízení.

Rychlé rozhodnutí soudu v podobě odmítnutí návrhu může i přes počáteční neúspěch navrhovatel využít ve svůj prospěch, když se relativně včas může poučit z chyb, které udělal v předchozím návrhu a podat návrh nový. K tomu navrhovateli poslouží rovněž odůvodnění usnesení o odmítnutí návrhu, které by mělo přesně specifikovat, proč byl daný návrh odmítnut a navrhovatel se tak příštím podáním může nedostatků vytknutých soudem vyvarovat.³⁷

Proti usnesení o odmítnutí návrhu je rovněž možné podat odvolání, usnesení o odmítnutí návrhu se doručuje pouze navrhovateli.³⁸ Je jen na navrhovateli, zda podá návrh nový, či zda podá proti usnesení o odmítnutí návrhu odvolání. Pakliže se rozhodne podat odvolání a odstraní chyby, které mu soud I. stupně vytkl, připadá v úvahu postup dle § 210a OSŘ, kdy rozhodnutí může k odvolání změnit přímo soud prvního stupně, pokud odvolání v celém rozsahu vyhoví. V rámci autoremedury pak soud v usnesení ve výroku I. uvede, že návrh se neodmítá a ve výroku II. o návrhu meritorně rozhodne. Neodstraní –li navrhovatel chyby tak, aby bylo možno rozhodnout autoremedurou, je spis poté předložen odvolacímu soudu.³⁹

³⁶ Ustanovení § 75c odst. 2 OSŘ

³⁷ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 442

³⁸ Ustanovení § 76g OSŘ

³⁹ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 443.

2.6 Jistota, podmínky složení, výše jistoty

Institut jistoty byl do OSŘ vtělen novelou č. 59/2005 Sb., účinnou od 1.4.2005. Jejím smyslem bylo jednak zabránit takovým návrhům na vydání předběžného opatření, které navrhovatelé užívají především jako procesní zbraň proti druhé straně, vědomi si toho, že možnosti obrany druhé strany jsou omezené, a dále zajistit možný vznik škody či jiné újmy v důsledku nařízení předběžného opatření. Předběžným opatřením, které se později ukáže jako nezákonné, totiž mezitím povinnému může vzniknout poměrně velká škoda, vzhledem k tomu, že jeho nařízením dochází často k zablokování dispozic s nemovitostí či bankovním účtem.⁴⁰

Navrhovatel předběžného opatření je proto povinen složit jistotu v zákonem stanovené výši, a to nejpozději v den, kdy návrh na nařízení předběžného opatření podal u soudu. Výše jistoty nijak nezávisí na předmětu sporu ani jeho hodnotě, avšak ve věcech vyplývajících ze vztahů mezi podnikateli je její výše 50 000 Kč a v ostatních případech 10 000 Kč. Jistota doznala značných změn, když v minulosti před novelou č. 218/2009 Sb., byla její výše stanovena ve věcech obchodních částkou 100 000 Kč a v civilních věcech částkou 50 000 Kč.

K zákonnému požadavku složit jistotu nejpozději ve stejný den, kdy navrhovatel podal u soudu návrh na nařízení předběžného opatření, se vyjádřil Vrchní soud v Praze tak, že za jistotu složenou včas považuje takovou, jež je „(...) nejpozději v den podání návrhu na účet soudu připsána; nepostačí, když je z účtu navrhovatele nejpozději v tento den odepsána.“⁴¹ Nejenom s tímto názorem soudu ale i s formulací v zákoně například Jirsa polemizuje, když podle něj zákon „(...) nutí navrhovatele, aby de facto skládal peníze v hotovosti u soudu, a to v době internetového bankovníctví, a to ještě v některých případech v situacích, kdy je pokladna soudu uzavřena. Může totiž nastat potřeba neprodleného vyhlášení předběžného opatření (§ 76c odst. 1 o. s. ř.) v době,

⁴⁰ JIRSA, Jaromír. *Splatnosti jistoty za návrh na nařízení předběžného opatření*. Právní prostor. [online]. 2014. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/splatnosti-jistoty-za-navrh-na-narizeni-predbezneho-opatreni>

⁴¹ usnesení VS v Praze ze dne 20. 1. 2014, sp. zn. 4 Cmo 338/2013-32

kdy soud nemá „úřední hodiny“, například i o svátcích, víkendech či v noci.“⁴² Soud by podle něj neměl odmítnout návrh na nařízení předběžného opatření, pokud je o návrhu rozhodováno týž den, co byl podán, za situace, kdy navrhovatel prokáže, že učinil veškeré kroky, aby jistota v dané výši na účet soudu skutečně došla, a to i tehdy, když by jistota došla na účet soudu až den následující po vydání rozhodnutí: „ (...)slova zákona o „složení“ jistoty nelze v dnešní době evidentně ztotožňovat jen s hotovostní platbou v pokladně soudu, ale i s jiným nepochybným doložením skutečnosti, že navrhovatel učinil potřebné a nevratné kroky (nejčastěji v rámci bezhotovostního styku) směřující k tomu, aby peníze ve výši jistoty došly na účet soudu.“⁴³

Podání návrhu na předběžné opatření více navrhovateli pro ně znamená, že mají povinnost složit jistotu (doplatek) společně a nerozdílně, přičemž není rozhodující, zda jsou společníky samostatnými nebo nerozlučnými.⁴⁴ Navrhovateli dle § 352 odst. 2 OSŘ pak náleží potvrzení soudu o tom, že jistotu složil.

OSŘ dále v § 75b odst. 1 upravuje postup v případě, kdy předseda senátu dospěje k závěru, že složená jistota zjevně k zajištění náhrady škody či újmy nepostačuje, o tom se však autorka zmíní v jedné z následujících podkapitol, stejně tak jako o výjimkách z povinnosti jistotu složit.

2.6.1 Osvobození od jistoty

Ne všechny návrhy na předběžné opatření podléhají povinnosti složit jistotu. OSŘ v § 75b odst. 3 taxativně vyjmenovává případy, které jsou od povinnosti složit jistotu

⁴² JIRSA, Jaromír. *Splatnosti jistoty za návrh na nařízení předběžného opatření*. Právní prostor. [online]. 2014. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/splatnosti-jistoty-za-navrh-na-narizeni-predbezneho-opatreni>

⁴³ JIRSA, Jaromír. *Splatnosti jistoty za návrh na nařízení předběžného opatření*. Právní prostor. [online]. 2014. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/splatnosti-jistoty-za-navrh-na-narizeni-predbezneho-opatreni>

⁴⁴ DAVID, Ludvík; IŠTVÁNEK, František; JAVŮRKOVÁ, Naděžda; KASÍKOVÁ, Martina; LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. s. 317

osvobozeny. V § 75b odst. 3 písm. a) až c) OSŘ je upraveno věcné osvobození, v písm. d) a e) téhož ustanovení se hovoří o osvobození osobním.

Věcné osvobození od placení jistoty se vztahuje na předběžná opatření ve věcech výživného, ve věcech pracovních a ve věcech náhrady újmy na zdraví. Věcmi výživného se nemyslí vyživovací povinnost mezi rodiči a nezletilými dětmi, neboť tyto případy jsou osvobozeny podle § 12 odst. 3 zákona č. 292/2013 o zvláštních řízeních soudních, nýbrž řízení o určení výživného zletilého dítěte, řízení o výživné nerozvedeného i rozvedeného manžela, řízení o určení výživného mezi ostatními předky a potomky, či spor o příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce.

V pracovních věcech se jako nejčastější návrh na vydání předběžného opatření objevuje to, které ukládá navrhovatelově zaměstnavateli povinnost zaplatit navrhovateli část pracovní odměny.⁴⁵

Poslední věcné osvobození ve věci náhrady újmy na zdraví navazuje na § 2958 NOZ, podle něhož: „Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“

Ve výše uvedených případech je tedy navrhovatel od placení jistoty osvobozen ze zákona vždy. Odlišné jsou případy osobního osvobození, kde zákon dává možnost osvobodit od placení jistoty takového navrhovatele, jenž přinejmenším osvědčí, že jsou u něj dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a nebo navrhovatele, který nesplňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, ale z jeho návrhu na předběžné opatření vyplývá existence nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by mu mohla vzniknout újma, pokud zároveň osvědčí, že jistotu bez své viny nemohl složit.⁴⁶

⁴⁵ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 447

⁴⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 236

Jestliže navrhovatel žádá o osvobození od jistoty, může již v návrhu na předběžné opatření vysvětlit, v čem důvody pro osvobození od soudních poplatků spatřuje, nebo tak může učinit prostřednictvím formuláře pro potvrzení majetkových poměrů, který je k dispozici u příslušného soudu. Soud se při svém zkoumání neomezuje pouze na zjištění, zda v onen moment navrhovatel disponuje finančními prostředky ke složení jistoty, nýbrž zkoumá jeho celkové majetkové a sociální poměry, a rovněž dbá na to, aby se nejednalo o zřejmě bezúspěšné uplatňování práva.

Druhý případ osobního osvobození podle ustanovení § 75b odst. 3 písm. e) OSŘ předpokládá, že navrhovatel se bude nacházet v situaci, kdy by mu mohla vzniknout újma v důsledku nebezpečí z prodlení a zároveň osvědčí nemožnost jistotu bez své viny složit. Takovou situaci lze ilustrovat na příkladu navrhovatele, který se domáhá předběžným opatřením, aby soud uložil žalovanému, aby umožnil navrhovateli užívat nebytové prostory, v nichž jednak provozuje svoji firmu, a v nichž má uloženy také veškeré peníze a jiné platební prostředky, ke kterým v důsledku chování žalovaného nemá přístup, a jistotu tak bez své viny nemůže složit. Újmu navrhovatele by v tomto případě mohla představovat skutečnost, že navrhovatelova úspěšná firma má mnoho závazků, které musí splnit, což dobře nelze bez přístupu k penězům, a navrhovateli tak hrozí vznik velké škody a újmy v podobě poškození dobrého jména firmy.⁴⁷

Otázku splnění podmínek pro osobní osvobození od povinnosti složit jistotu posuzuje soud jako otázku předběžnou, a pokud podmínky pro osvobození shledá za prokázané či alespoň osvědčené, uvede toto v odůvodnění usnesení, ve kterém o návrhu na předběžné opatření rozhodne; v opačném případě bude návrh na předběžné opatření odmítnut pro nezaplacení jistoty podle 75b odst. 2 OSŘ.

2.6.2 Následky nesložení jistoty

Předseda senátu návrh na předběžné opatření odmítne, pokud jistota podle § 75b odst. 1 OSŘ nebude složena.⁴⁸ Z přísné dikce zákona o dni složení jistoty vyplývá, že k

⁴⁷ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 448

⁴⁸ Ustanovení § 75b odst. 2

složení jistoty se nepřihlédne tehdy, pokud byla složena později, než byl podán návrh na předběžné opatření, i když stále dříve, než bylo o návrhu rozhodnuto. Navrhovatel by proto měl mít na paměti složit jistotu nejen včas, ale i ve správné výši. Mnohdy je těžké odhadnout, zda se bude jednat čistě o občanskoprávní návrh, či návrh vyplývající ze vztahů mezi podnikateli při podnikatelské činnosti, a proto se nezdívá, že navrhovatel složí jistotu v nižší výši, což vede opět k odmítnutí návrhu dle 75b odst. 2 OSŘ.⁴⁹

Proti usnesení o odmítnutí návrhu podle § 75b odst. 2 OSŘ je možné podat odvolání, avšak i tady bude zpravidla pro navrhovatele výhodnější podat návrh nový a složit jistotu tak, jak ukládá zákon, neboť v odvolacím řízení by navrhovateli dodatečné složení jistoty nijak nepomohlo. Odvolání by mělo smysl například v případě, kdy navrhovatel má za to, že jistotu dle zákona platit nemusí vůbec nebo v nižší částce.⁵⁰

2.6.3 Doplatek jistoty

Novelou č. 69/2011 Sb., účinnou od 31.3.2011 zavedl zákonodárce do ustanovení o jistotě v předběžných opatřeních institut doplatku jistoty. Tento institut dává soudu možnost zvýšit zákonem určenou jistotu, dojde-li k názoru, že tato „zákonná“ jistota by zjevně nepostačovala k zajištění náhrady škody či jiné újmy vzniklé předběžným opatřením. Tehdy předseda senátu navrhovatele bezodkladně vyzve, aby do tří dnů složil jistotu v takové výši, jakou stanoví s přihlédnutím ke všem okolnostem případu.⁵¹ Při stanovení výše doplatku pak předseda senátu není nijak omezen, avšak vždy je třeba vzít v úvahu obsah ukládané povinnosti a výši škody či újmy, která hrozí. Předseda senátu může výzvu k doplatku jistoty učinit, pokud návrhu na předběžné opatření vyhoví, a to ještě před tím, než se usnesení o nařízení předběžného opatření stane vykonatelným. Ustanovení § 76h OSŘ totiž stanoví, že: „*Dokud trvají účinky předběžného opatření, může předseda senátu vyzvat navrhovatele ke složení doplatku*

⁴⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.s. 237

⁵⁰ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014*. 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 446

⁵¹ Ustanovení § 75b odst. 1 OSŘ

jistoty (§ 75b odst. 1 věta druhá) ve lhůtě 3 dnů; učiní tak jen na návrh toho, komu byla předběžným opatřením uložena povinnost.“ Z uvedeného je patrné, že jakmile předběžné opatření nabude vykonatelnosti a stále trvá, domáhat se zvýšení jistoty může už jen ten, komu byla předběžným opatřením uložena povinnost, anebo třetí osoba, pokud by byla předběžným opatřením dotčena (§ 76 odst. 2 OSŘ). Ke zvýšení jistoty už nemůže dojít z iniciativy soudu.

Lhůta 3 dnů musí být chápána nikoliv jako lhůta, ve které je soud povinen o návrhu na složení doplatku jistoty rozhodnout, nýbrž jako lhůta, ve které je navrhovatel povinen na výzvu soudu doplatek jistoty složit.⁵²

Proti výzvě předsedy senátu ke složení doplatku jistoty podle § 75b odst. 1 OSŘ není možné podat dle § 202 odst. 1 písm. a) OSŘ odvolání, neboť výzva má povahu usnesení, kterým se upravuje vedení řízení. O původní povinnosti složit jistotu soud vůbec nerozhoduje, neboť ta vyplývá ze zákona. Jestliže poté soud usoudí, že složená jistota zjevně nepostačuje, usnesením vyzve navrhovatele k doplatku a proti tomuto usnesení, v zájmu zachování smyslu předběžného opatření jako opatření bezodkladného, nelze připustit podání odvolání.⁵³

2.6.4 Vrácení jistoty

Ustanovení § 75b odst. 4 OSŘ upravuje důvody vrácení složené jistoty, která dle 75b odst. 1 OSŘ slouží k zajištění náhrady škody či jiné újmy způsobené předběžným opatřením. Důvody, pro které se složená jistota navrhovateli vrátí, jsou především zamítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření pravomocným usnesením soudu I. stupně, odmítnutí takového návrhu nebo zastavení řízení o takovém návrhu. V důsledku těchto tří rozhodnutí totiž škoda či jiná újma nikomu vzniknout nemohla a vrácení jistoty navrhovateli je tedy logickým krokem. Rozhodne-li soud o vrácení jistoty již v některém z výše uvedených usnesení, ve výroku o vrácení jistoty musí

⁵² Usnesení VS v Praze ze dne 30.7.2012 sp. zn. 7 Cmo 474/2011-165

⁵³ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 476

uvést, že k jejímu vrácení dojde až po právní moci výroku usnesení, kterým bylo rozhodnuto o vlastním návrhu.⁵⁴

Jistota se navrhovateli vrátí i tehdy, jestliže soud prvního stupně předběžné opatření nařídil, avšak marně uplynula lhůta k žalobě podle § 77a odst. 2 OSŘ. Podle tohoto ustanovení má ten, kdo se chce domáhat náhrady škody či jiné újmy z předběžného opatření prekluzivní lhůtu 6 měsíců k podání takové žaloby, a to ode dne, kdy předběžné opatření zaniklo nebo kdy bylo pravomocně zrušeno, jinak právo zanikne. Pokud dotyčná osoba žalobu podá, ale soud pravomocně rozhodne, že jistota k uspokojení nároku na náhradu škody či jiné újmy použita nebude, např. z důvodu zamítnutí žaloby, nebo přisouzení nižší částky, než činila jistota, opět se vrátí jistota navrhovateli.⁵⁵

Z § 77a odst. 1 OSŘ vyplývá, že složená jistota se vrací i v případě, kdy předběžné opatření zaniklo ze zákona dle § 77 odst. 1 písm. c) OSŘ, tedy když návrhu ve věci samé bylo vyhověno a uplynulo patnáct dní od vykonatelnosti rozhodnutí o věci; rovněž zrušení předběžného opatření proto, že právo navrhovatele bylo uspokojeno má za následek vrácení jistoty.

Nařídil – li soud I. stupně předběžné opatření usnesením, které pak soud v odvolacím řízení změní tak, že návrh na předběžné opatření zamítne, odmítne, či řízení zastaví, jistota se po právní moci usnesení odvolacího soudu navrhovateli nevrací, neboť již usnesením soudu I. stupně mohlo dojít k vzniku škody nebo jiné újmy.⁵⁶

2.7 Rozhodnutí o návrhu

Dospěje-li soud k závěru, že nejsou splněny podmínky, aby návrh na předběžné opatření odmítl podle § 75a OSŘ, tedy z důvodu nesrozumitelnosti návrhu, jeho

⁵⁴ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.s. 239

⁵⁵ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za*. Komentář. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. s.435

⁵⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.s. 239

nejasnosti, nebo proto, že neobsahuje všechny náležitosti, a uzná, že nejsou splněny ani podmínky pro odmítnutí návrhu z důvodu nesložení jistoty; nařídí usnesením předběžné opatření za předpokladu, že bude prokázána potřeba upravit prozatímně poměry účastníků, nebo že bude prokázána obava z ohrožení výkonu rozhodnutí⁵⁷ (k tomu více podkapitola 2.3).

Podle § 75c odst. 4 OSŘ je pro rozhodnutí o předběžném opatření rozhodující stav v době vyhlášení (vydání) usnesení soudu prvního stupně. Soud tedy v řízení o předběžném opatření nemůže přihlídnout k listinám nebo důkazům, které v době vyhlášení (vydání) usnesení neměl k dispozici. V odvolacím řízení pak soud nemůže přihlížet k novým skutečnostem a důkazům uvedeným kterýmkoliv účastníkem v odvolání (viz např. usnesení ÚS sp. zn. II. ÚS 101/09).

Vyhoví-li soud návrhu na vydání předběžného opatření, z ustanovení § 169 odst. 2 OSŘ by se dalo usuzovat, že takové vyhovující usnesení nemusí být odůvodněno. Toto ustanovení však dle Ústavního soudu: „(...) *nutno vyložit v souladu s jeho smyslem a účelem. Smyslem zmíněného ustanovení je zbavit soud povinnosti odůvodnit rozhodnutí, které zřejmě nebude napadeno odvoláním, neboť s ním všichni účastníci souhlasí. Tento smysl však v případě usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu na předběžné opatření, chybí. Postrádá racionalitu zbavit soud povinnosti odůvodnit rozhodnutí tam, kde se k návrhu, na jehož základě bylo rozhodnutí vydáno, účastník vůbec nemohl vyjádřit. Jinak řečeno, spojení "usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval" je třeba vykládat tak, že jde o usnesení, kterým se zcela vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporoval, ačkoliv mu reálně - chtěl-li by - odporovat mohl.*“⁵⁸

V usnesení, kterým vyhoví návrhu na vydání předběžného opatření, soud nerozhoduje o nákladech řízení, když toto usnesení není konečným rozhodnutím ve věci; učiní tak až v řízení o věci samé, v rámci konečného rozhodnutí. Naproti tomu v zamítavém usnesení soud ve výroku o nákladech řízení vysloví, že navrhovatel právo na náhradu nákladů řízení nemá. Rovněž v usnesení, kterým návrh odmítne, nebo řízení

⁵⁷ Ustanovení § 75c odst. 1 OSŘ

⁵⁸ Usnesení ÚS ze dne 3.9. 2009 sp. zn. III. ÚS 346/09

zastaví, rozhodne soud o nákladech řízení z toho důvodu, že jde o rozhodnutí, kterými se řízení končí. Oporu pro tento postup lze nalézt v § 145 a 151 OSŘ.⁵⁹

2.7.1 Postup při rozhodování a lhůta k rozhodnutí

Ustanovení zákona, podle něhož soud rozhoduje o návrhu bez slyšení účastníků, prolamuje určité zásady civilního procesu. Zásada rovnosti účastníků (§ 18 odst. 1 OSŘ) je v řízení o vydání předběžného opatření omezena značně, když ten, vůči kterému je předběžné opatření namířeno se nemůže předem nijak bránit. Výjimku ze zásady předvídatelnosti (§ 6 OSŘ) lze spatřovat v tom, že soud předem nikoho nevyrozumí, aby byla zachována překvapivost předběžného opatření. Soud rozhoduje bez nařízení jednání, pouze na základě návrhu a listin k němu připojených, žádné dokazování neprovádí, účastníci se nemají možnost k věci vyjádřit. Prolomení těchto zásad však nelze považovat za protiústavní, když: „ (...) z povahy institutu předběžného opatření (rozhodování o zatímní úpravě poměrů) a ze lhůt, které jsou pro jeho vydání stanoveny plyne, že pro opačný postup není nejen časový prostor, ale nařízení jednání není odůvodněno ani věcně, neboť se nerozhoduje o právech a povinnostech s konečnou platností.“⁶⁰

Časové možnosti pro rozhodnutí o návrhu jsou v zájmu zachování rychlosti také velmi omezené. Jako prvořadou lhůtu pro rozhodnutí nutno brát lhůtu bezodkladnou; ve lhůtě sedmi dnů, co byl návrh podán, lze rozhodnout jen ve výjimečných případech, kde navíc nehrozí nebezpečí z prodlení.⁶¹ Z důvodu časové tísně tak musí soudy zajistit dosažitelnost soudců i mimo pracovní dobu, předseda soudu by měl vydat opatření k zajištění dosažitelnosti soudců a stanovit pravidla pro přebírání návrhů mimo pracovní dobu.⁶²

⁵⁹ DAVID, Ludvík; IŠTVÁNEK, František; JAVŮRKOVÁ, Naděžda; KASÍKOVÁ, Martina; LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009.s. 320

⁶⁰ Usnesení ÚS ze dne 14. 2. 2008 sp. zn. II. ÚS 2419/07

⁶¹ Ustanovení § 75c odst. 2 OSŘ

⁶² JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 452

2.8 Obsah a povinnosti ukládané předběžným opatřením

Zákon pouze demonstrativním výčtem v § 76 odst. 1 OSŘ uvádí povinnosti, jaké mohou být předběžným opatřením uloženy. Dle citovaného ustanovení tedy může být předběžným opatřením uloženo účastníku, aby např. platil výživné v nezbytné míře. V praxi bude výživné přiznané předběžným opatřením zpravidla nižší než výživné, které bude vyměřeno samotným meritorním rozhodnutím. Soud totiž bere v úvahu pouze náklady na základní životní potřeby, jakými jsou strava, ošacení, léky, či jiné věci nezbytně nutné k životu. Do těchto nákladů však soud nezahrnuje ostatní náklady v podobě zájmových kroužků či mimoškolní činnosti v případě dítěte, které nejsou natolik důležité, aby bylo nutno upravit jejich hrazení v rámci předběžného opatření. Navrhovatel takového předběžného opatření musí prokázat jednak existenci nákladů, které jsou spojeny s výchovou dítěte, a dále, že povinný za určité období žádnou částku výživného nezaplatil, a zároveň navrhovatel není schopen ze svých příjmů uživit dotyčnou osobu sám.⁶³

Navrhovatelem předběžného opatření podle 76 odst. 1 písm. b) OSŘ bude nejčastěji zaměstnanec, řešící spor se zaměstnavatelem o neplatnost výpovědi nebo okamžitého zrušení pracovního poměru a o náhradu mzdy. Zaměstnavateli pak lze uložit, aby zaměstnanci poskytl alespoň část pracovní odměny. V tomto případě zákon svou formulací nevyklučuje, aby případně došlo k vyplacení odměny celé, avšak vzhledem k předběžné úpravě poměrů lze usoudit, že i zde se bude jednat především o peněžité plnění v míře nezbytné. Spor, který vede zaměstnanec se zaměstnavatelem, navíc může pro zaměstnance vyznít nepříznivě, a pak by mohlo dojít na straně zaměstnance k bezdůvodnému obohacení, které by musel vrátit.

Soud se bude zabývat tím, zda jsou u navrhovatele dány objektivní důvody, pro které nemůže pracovat, a tedy dosahovat příjmu z výdělečné činnosti. Tímto důvodem může být skutečnost, že navrhovatel je osoba se zdravotními problémy, nebo osoba, jež trvale pečuje o nemohoucí příslušníky rodiny nebo nezletilé děti, které nemohou být umístěny do předškolního zařízení. Není tedy důležité, zda navrhovatel fakticky pracuje

⁶³ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 460

a dosahuje tak příjmu, ale zda pracovat může. Uplatnění této zásady - zásady potenciality lze shledat i v případě placení výživného, kde soud zkoumá možnosti a schopnosti povinné osoby (§ 913 NOZ).⁶⁴

Předběžným opatřením dle § 76 odst. 1 písm. c) OSŘ lze uložit účastníku, aby složil peněžitou částku nebo věc do úschovy u soudu. Takový návrh si lze představit například za situace, kdy se navrhovatel důvodně obává, že se povinný bude účelově zbavovat peněz, které navrhovateli dluží, a které má v současné době u sebe. Rovněž ve sporu o vydání uměleckého díla lze uložit povinnému, aby toto dílo schoval do úschovy soudu, pokud je prokázána obava, že by ho mohl někde ukrýt nebo prodat.

Poslední dvě předběžná opatření v písm. d) a e) ustanovení § 76 odst. 1 OSŘ upravují možnost uložit účastníku povinnost nenakládat s určitými věcmi nebo právy a povinnost něco vykonat, něčeho se zdržet nebo něco snášet. To může znamenat povinnost zdržet se nakládání s nemovitostí, nebo povinnost obnovit dodávku vody, povinnost vydat navrhovateli věc, strpět užívání konkrétní věci atd.

Pro rozhodování o povinnosti nenakládat s věcmi je nezbytné dostatečně věc označit, ať už se jedná o věc movitou či nemovitou. Nemovitou věc nutno označit popisným číslem, parcelním číslem, katastrálním územím, ve kterém se nachází, popř. listem vlastnictví, na němž je zapsána. Jedná-li se o nemovitou věc zapsanou v katastru nemovitostí, je povinností soudu pak do tří dnů od vydání (vyhlášení) předběžného opatření oznámit tuto skutečnost příslušnému katastrálnímu úřadu.⁶⁵

Rozhoduje-li soud o návrhu na předběžné opatření, ve kterém se navrhovatel domáhá, aby účastník něco vykonal, něčeho se zdržel, nebo něco snášel, musí zvláště v tomto případě pamatovat na to, že nelze předběžným opatřením předjímat rozhodnutí ve věci samé, byť k tomu návrh mnohdy směřuje. Pokud jsou návrh na předběžné opatření a žaloba podány zároveň, měl by soud číst nejprve samotný návrh a poté žalobu.

⁶⁴ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 460.

⁶⁵ Ustanovení § 76c odst. 3 OSŘ

Soud při rozhodování o návrhu na předběžné opatření musí vzít v úvahu újmu, která nařízením předběžného opatření může vzniknout dalšímu účastníkovi, a porovnat ji s prospěchem, který naopak získá navrhovatel: „Rozhoduje-li soud o návrhu na vydání předběžného opatření domáhajícího se omezení dispozičních práv odpůrce s nemovitým majetkem, je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen, posuzuje především ohrožení úhrady dlužné částky navrhovatele a přiměřenost újmy odpůrce, jež mu tímto omezením vznikne. Není tu vždy rozhodující přiměřenost výše dluhu hodnotě věci, již se omezení dispozice má týkat.“⁶⁶

2.8.1 Uložení povinnosti jiné osobě než účastníku

Povinnosti jsou předběžným opatřením ukládány zejména účastníkům řízení. V praxi však může nastat situace, kdy je nutné určitou povinnost uložit i osobě odlišné od účastníka řízení – třetí osobě. Zákon takové uložení povinnosti třetí osobě omezuje na situace, ve kterých lze po oné osobě splnění povinnosti spravedlivě žádat.⁶⁷

Typický příkladem může být peněžní ústav, jemuž soud zakáže provádět z určeného účtu výplatu. Tato povinnost navazuje na povinnost uloženou samotnému účastníkovi, aby nenakládal se svým účtem. Jestliže je třetí osoba takto zavázána předběžným opatřením, může na druhé straně rovněž podat odvolání, a to do části, která se jí týká.⁶⁸

2.8.2 Nařízení předběžného opatření jen na určitou dobu

I bez návrhu účastníka může soud ve výroku usnesení o nařízení předběžného opatření vymezit dobu, po kterou bude předběžné opatření trvat.⁶⁹ Soud tak učiní, dojde-li k závěru, že trvání předběžného opatření jen pro určitou dobu je postačující a smysl předběžného opatření bude naplněn. Je přitom lhostejné, zda řízení ve věci samé již bylo zahájeno či nikoliv. Dobu, po kterou bude předběžné opatření trvat, může soud

⁶⁶ Usnesení VS v Praze ze dne 14.6.1993 sp. zn. 7 Cmo 48/93

⁶⁷ Ustanovení § 76 odst. 2 OSŘ

⁶⁸ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 462

⁶⁹ Usnesení NS ze dne 25.11.1998 sp. zn. 25 Cdo 1847/98

stanovit pevným datem, nebo může být omezena do pravomocného skončení jiné právní věci apod. Vždy ji však soud musí uvést, neboť jejím uplynutím předběžné opatření zaniká dle § 77 písm. d) OSŘ.⁷⁰

2.8.3 Uložení povinnosti podat návrh na zahájení řízení ve věci samé

Vyhoví-li soud návrhu na vydání předběžného opatření, přičemž ještě nebylo zahájeno řízení ve věci samé, v usnesení o nařízení předběžného opatření rovněž uloží navrhovateli, aby ve lhůtě, kterou mu určí, podal návrh na zahájení řízení ve věci samé.⁷¹ Předběžné opatření je institut, který upravuje poměry pouze prozatímně a dočasně a nelze připustit, aby jím byly omezeny práva osob dlouhodobě či trvale. Soud tak uložením povinnosti a stanovením lhůty, ve které je nutno podat návrh na zahájení řízení ve věci samé, fakticky zajistí, aby byl definitivně vyřešen spor mezi účastníky a předběžné opatření tak zaniklo. Zákon nestanoví lhůtu, ve které je povinen navrhovatel návrh ve věci samé (žalobu) podat, jedná se o lhůtu soudcovskou, kterou určí předseda senátu s přihlédnutím ke všem okolnostem případu. Lhůtu je možné prodloužit, avšak jen před uplynutím původní lhůty. Usnesení o prodloužení lhůty se doručuje účastníkům, pokud by se tak nestalo, předběžné opatření by zaniklo uplynutím původní lhůty podle § 77 odst. 1 písm. a) OSŘ.

Lhůtu k podání návrhu na zahájení řízení ve věci samé nemůže soud určit v těch věcech, které lze zahájit i bez návrhu. Předpokládá se, že když soud z vlastní vůle zahájil řízení o předběžném opatření, zahájí taktéž sám řízení ve věci samé. Není ovšem vyloučeno, aby bylo řízení ve věci samé zahájeno i na návrh samotného účastníka. Účastníka k tomu ale nelze nutit tím, že mu soud k podání takového návrhu určí lhůtu.⁷²

⁷⁰DAVID, Ludvík; IŠTVÁNEK, František; JAVŮRKOVÁ, Naděžda; KASÍKOVÁ, Martina; LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009.s. 445

⁷¹ Ustanovení § 76 odst.3 OSŘ

⁷²DAVID, Ludvík; IŠTVÁNEK, František; JAVŮRKOVÁ, Naděžda; KASÍKOVÁ, Martina; LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009.s. 445

Zákon marné uplynutí lhůty k podání návrhu ve věci samé spojuje se zánikem předběžného opatření. Lhůta je zachována, pokud je návrh alespoň poslední den lhůty doručen soudu.⁷³ Není-li tomu tak, předběžné opatření zanikne dle § 77 odst. 1 písm. a) OSŘ.

2.9 Vyhlášení usnesení

Zákon vyhlášení usnesení upravuje následovně: „*Vyžadují-li to okolnosti případu nebo je-li tu nebezpečí z prodlení, předseda senátu usnesení o předběžném opatření podle § 76, o němž rozhodl bezodkladně, ihned vyhlásí účastníku, kterému ukládá povinnost, popřípadě též někomu jinému než účastníku řízení, byla-li mu předběžným opatřením uložena povinnost; ukazuje-li se to potřebné, přistoupí k vyhlášení usnesení na místě samém.*“⁷⁴ Zákon tedy stanoví dvě podmínky, za kterých předseda senátu ihned vyhlásí usnesení o předběžném opatření účastníku, jemuž byla uložena povinnost, popřípadě někomu jinému než účastníku, pokud mu byla uložena povinnost. Těmito podmínkami jsou nebezpečí z prodlení a existence okolností případu, které takový postup vyžadují. Rovněž návrhovaatel má možnost požádat soud o „rychlé“ vyhlášení usnesení povinnému ve smyslu uvedeného ustanovení, pokud má za to, že potřeba upravit poměry či odvrátit hrozbu zmaření exekuce je akutní. V návrhu pak musí návrhovaatel uvést, které skutečnosti ho k takové žádosti vedou; může jimi být např. fakt, že žalovaný brání žalobkyni, kterou je matka s nezletilým dítětem, v přístupu do jejího domu a nájemního bytu, a zanechává je tak oba zcela bez možnosti bydlení, když matka jinou možnost bydlení nemá a nedisponuje ani dostatečnými finančními prostředky pro dočasné ubytování v hotelu. Žalovaný navíc s žalobkyní nijak nekomunikuje, a proto je na místě, aby soud povinnému usnesení o předběžném opatření neprodleně vyhlásil a žalobkyně tak měla možnost užívat byt.

Uzná-li předseda senátu, že jsou splněny podmínky pro to, aby usnesení o nařízení předběžného opatření bylo ihned vyhlášeno, může se stát, že se bude muset vydat na místo samé. Bude tak následovat místo nemovitosti, či místo, kde se povinný nebo

⁷³ Usnesení NS ze dne 21.1. 2005 sp. zn. 20 Cdo 2647/2003

⁷⁴ Ustanovení § 76c odst. 1 OSŘ

movitá věc nachází. V těchto urgentních případech nebude soudce vyhotovovat usnesení v písemné podobě, které by mohlo způsobit zbytečné zdržení, ale vydá se neprodleně na místo samé, kde předběžné opatření vyhlásí a sepiše o tom protokol. Vykonatelnost navíc není vázána na vyhotovení usnesení v písemné podobě, ale právě na jeho vyhlášení.

Problémem při vyhlásování usnesení na místě samém, se kterým se soudce či soudní vykonavatel může potkat, je odpor žalovaného, který přirozeně nemusí být s nařízením předběžného opatření srozuměn. V žádném případě tu však není prostor pro diskuzi, výslech žalovaného se neprovádí, a je nemyslitelné, aby se soudce s žalovaným přel o to, zda předběžné opatření nařídít či nikoliv. Soudce tak žalovanému nařízení předběžného opatření pouze oznámí a poučí o podání opravného prostředku a návrhu na zrušení.⁷⁵

Zákon ukládá vyhlásit usnesení pouze účastníku, jemuž je předběžným opatřením uložena nějaká povinnost, nebo jiné osobě, pokud jí je rovněž uložena povinnost. Soud tak není povinen vyhlásit usnesení navrhovateli, neboť vykonatelnost na to vázána není, avšak bude vhodné o vyhlášení navrhovatele upozornit, když sám vyhlásování nebude přítomen.⁷⁶

2.10 Doručení usnesení

Ať už bylo usnesení o nařízení předběžného opatření vyhlášeno nebo nikoliv, je nutné ho písemně vyhotovit a doručit osobám, jimž doručení zákon předpokládá. Těmito osobami jsou účastníci, popř. jejich zástupci, ti, jimž byla uložena povinnost, a může jí být i katastrální úřad, bylo-li účastníku uloženo, aby nenakládal s nemovitostí, která je předmětem evidence v katastru nemovitostí.⁷⁷ Lhůtu, ve které je nutné stejnopis usnesení uvedeným osobám odeslat stanoví zákon jako tři dny od vyhlášení, a nebylo-li

⁷⁵ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 466

⁷⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 246

⁷⁷ Ustanovení § 76c odst. 3 OSŘ

usnesení vyhlášeno, tři dny od jeho vydání. Tuto lhůtu nelze prodloužit, a aby byla zachována, musí být soudní zásilka ze soudu v této lhůtě skutečně odeslána.

Dále zákon uvádí, že: „(...) jiným účastníkům než navrhovateli se spolu se stejnopisem usnesení doručí též návrh na předběžné opatření.“⁷⁸ O návrhu na nařízení předběžného opatření rozhoduje soud bez slyšení účastníků, jejich vyjádření k návrhu nijak nezjišťuje, a z toho důvodu se jim návrh doručuje jen tehdy, bylo-li mu vyhověno. Dřívější doručení návrhu je nepřipustné, neboť by se jím zcela zmařil účel předběžného opatření. Návrh na předběžné opatření se doručí až společně s usnesením odvolacího soudu, jestliže bylo předběžné opatření nařízeno až usnesením odvolacího soudu.

Lhůta tří dnů pro odeslání usnesení tak, jak je upravena v § 76c odst. 2 OSŘ, platí i pro odeslání usnesení katastrálnímu úřadu v případě, že je usnesením účastníku uloženo, aby nenakládal s určitou nemovitou věcí, která je předmětem evidence v katastru nemovitostí. Příslušný katastrální úřad tuto skutečnost vezme na vědomí tak, že o tom učiní poznámku do katastru nemovitostí; není v takovém postavení, aby mohl podat například odvolání, na rozdíl od banky, které uloží-li soud předběžným opatřením povinnost „zmrazit“ účet povinného, může odvolání podat, přestože nemá postavení účastníka řízení.

Doručování usnesení, kterým byl návrh na nařízení předběžného opatření zamítnut, odmítnut, nebo jím bylo řízení zastaveno má rovněž svá specifika. Takové usnesení se podle § 76g OSŘ doručí pouze navrhovateli. Toto ustanovení je jakousi výjimkou z obecné úpravy doručování podle § 168 odst. 2 OSŘ. I když je proti těmto usnesením odvolání přípustné, nebude doručeno nikomu jinému než navrhovateli.⁷⁹ Žalovaný nebo ten, jemuž měla být předběžným opatřením uložena povinnost se tak o tom, že probíhalo řízení o předběžném opatření ve výše uvedených případech zamítnutí, odmítnutí či zastavení řízení vůbec nedozví. Tento postup se však jeví jako zcela správný, jestliže má být účel předběžných opatření zachován. Ustanovení § 76g OSŘ bylo napadeno ústavní stížností, když stěžovatel spatřoval porušení svého ústavního

⁷⁸ Ustanovení § 76c odst. 2 OSŘ

⁷⁹ HRNČIŘÍK, Vít. *O neústavnosti a nepromyšlenosti právní úpravy předběžného opatření podle občanského soudního řádu*. Právní rozhledy. 2010/10, s. 350

práva, a to konkrétně porušení zásady rovnosti účastníků právě v tom, že proti usnesení soudu I. stupně může podat odvolání pouze navrhovatel, když jenom jemu je doručováno a stěžovateli tak je odňata jeho možnost jednat před soudem. Tuto argumentaci však Ústavní soud odrazil: „ (...) ze zásady rovnosti účastníků řízení však nelze vyvozovat abstraktní postulát, že všichni účastníci řízení musí v každém okamžiku řízení současně disponovat určitým procesním prostředkem. V případě některých procesních prostředků plyne naopak z jejich povahy a účelu, že jejich uplatnění může být v dispozici pouze jedné strany. Tak tomu bude i v případě návrhu na předběžné opatření, neboť toto opatření slouží k zaručení projednatelnosti nároku a účinnosti případného poskytnutí soudní ochrany. Nelze proto např. v nedoručení rozhodnutí o zamítnutí nebo odmítnutí návrhu na nařízení předběžného opatření žalovanému spatřovat porušení zásady rovnosti účastníků řízení.“⁸⁰ Ústavní soud tedy v nedoručení rozhodnutí žalovanému porušení zásady nespatřuje: „ (...) takovýto výklad by přitom postrádal smysl nejen ve vztahu k zájmu žalobce, nýbrž i ve vztahu k žalovanému, neboť ten by mohl jen stěží mít zájem na podání odvolání proti usnesení, kterým soud návrh na vydání předběžného opatření zamítl (takové odvolání by muselo být shledáno subjektivně nepřijatelným).“⁸¹

Lhůta, ve které je třeba usnesení odeslat navrhovateli, případně jeho zástupci, je také tři dny od vyhlášení nebo vydání usnesení.⁸²

2.11 Vykonatelnost usnesení

Zákon s ohledem na účel předběžných opatření upravuje samostatně vykonatelnost usnesení o nařízení předběžných opatření. Nepoužijí se tedy obecná ustanovení § 171 an. OSŘ. „Usnesení, kterým bylo nařízeno předběžné opatření, je vykonatelné vyhlášením. Nedošlo-li k vyhlášení, je vykonatelné, jakmile bylo doručeno tomu, komu ukládá povinnost.“⁸³ Je vhodné upozornit, že úprava se vztahuje na tzv. „běžná“

⁸⁰ Nález ÚS ze dne 19. 1. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 16/09-1

⁸¹ Nález ÚS ze dne 19. 1. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 16/09-1

⁸² Ustanovení § 76g OSŘ

⁸³ Ustanovení § 76d OSŘ

předběžná opatření, neboť speciální předběžná opatření mají opět svou úpravu i co se týče vykonatelnosti v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. OSŘ tedy váže vykonatelnost usnesení buď na jeho vyhlášení, anebo na okamžik doručení tomu, komu ukládá povinnost. Okamžik vydání se může a nemusí shodovat s okamžikem vyhlášení. Vydání usnesení znamená, že soud rozhodl na základě předloženého návrhu, popř. listin k němu připojených, že nařízení předběžného opatření je důvodné a potřebné. Takto rozhoduje bez jednání a rozhodnutí může být vyhotoveno až později. Poté soud usnesení tomu, komu ukládá povinnost, doručí. Pro doručování využije veřejnou datovou síť, soudního doručovatele, provozovatele poštovních služeb, či příslušníka justiční stráže. Rovněž může doručovat prostřednictvím účastníka či jeho zástupce.⁸⁴ Jakmile soud obdrží doklad o doručení, vyznačí na rozhodnutí doložku vykonatelnosti. Vykonatelnost se váže pouze na okamžik doručení usnesení povinnému, či třetí osobě, jíž je ukládána povinnost, nikoliv na doručení žalobci. Pro navrhovatele (žalobce) znamená nabytí vykonatelnosti především možnost domáhat se od toho okamžiku výkonu rozhodnutí (exekuce), a to bez ohledu na to, zda bylo podáno odvolání: „*Účastníci (příp. jiné osoby, jimž je povinnost ukládána) jsou tudíž povinni jednat v souladu s předběžným opatřením již dříve, než usnesení o předběžném opatření nabude právní moci uplynutím odvolací lhůty nebo rozhodnutím o odvolání.*“⁸⁵

2.12 Závaznost výroku

Jak již bylo uvedeno výše, usnesení o nařízení předběžného opatření je na rozdíl od jiných rozhodnutí ve věci samé, vykonatelné bez ohledu na právní moc, z toho důvodu i závaznost těchto usnesení upravuje zákon speciálně. Závaznost se rovněž odvíjí nikoliv od právní moci ale od vykonatelnosti.

⁸⁴ Ustanovení § 45 odst. 3 písm. b) OSŘ

⁸⁵ PEJŠEK, Vít. *Předběžné opatření*. Právní rádce, 2006, 3/2006.s.26

Závaznost lze definovat jako „(...) stav, kdy ohledně předmětu, jehož se rozhodnutí týká (objektivní meze závaznosti), a ohledně osob, k nimž se vztahuje (subjektivní meze závaznosti), je třeba se rozhodnutím řídit s tím, že takové chování je i vynutitelné.“⁸⁶

Zákon uvádí, že výrok vykonatelného usnesení nařizujícího předběžné opatření je závazný pro účastníky řízení a dále pro ty, jimž byla předběžným opatřením uložena povinnost, a může být závazný i pro jiné v zákoně uvedené osoby, v případech stanovených zákonem.⁸⁷ Pro tyto jiné osoby však může závaznost nastat pouze tehdy, jedná-li se o předběžné opatření vydané před zahájením řízení ve věci samé, ve kterém by podle zákona i konečné rozhodnutí bylo závazné pro tyto osoby. Výrok vykonatelného usnesení o nařízení předběžného opatření je pak dále závazný také pro všechny soudy a orgány, a to v rozsahu, v jakém je závazný pro účastníky a třetí osoby, jimž byla uložena povinnost.⁸⁸

K závaznosti se úzce váže také problematika překážky dříve zahájeného řízení a věci pravomocně rozsouzené (§ 83 a 159a OSŘ). Překážku dříve zahájeného řízení lze spatřovat např. v případě již existujícího vykonatelného usnesení o nařízení předběžného opatření, které však dosud nenabýlo právní moci. Naproti tomu překážku věci rozsouzené nelze spatřovat tam, kde se navrhovatel po zamítnutí původního návrhu domáhá návrhem novým nařízením předběžného opatření se stejným obsahem, avšak na základě nových skutečností, spočívajících v následném chování účastníka.⁸⁹

2.13 Neplatnost právních jednání

Zákon postihuje absolutní neplatností taková jednání, jimiž ten, pro kterého je výrok usnesení o nařízení předběžného opatření závazný, poruší povinnost uloženou mu tímto vykonatelným usnesením. K této neplatnosti přihlédne soud i bez návrhu. (pro

⁸⁶ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011.s. 288

⁸⁷ Ustanovení § 76e odst. 1 OSŘ

⁸⁸ Ustanovení § 76e odst. 2 OSŘ

⁸⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.s. 248

koho je výrok usnesení o nařízení předběžného opatření závazný – viz podkapitola 2.12.) Tato norma je svou podstatou normou hmotněprávní, když stanoví absolutní neplatnost takového jednání, které nerespektuje povinnost uloženou předběžným opatřením. V NOZ je absolutní neplatnost upravena v ustanovení § 580 odst. 1, v zákoně č. 40/1964 Sb., byla tato neplatnost upravena v § 39. Jako příklad právního jednání, které takové znaky absolutní neplatnosti naplňuje lze uvést uzavření kupní smlouvy, kterou by prodávající porušil zákaz převodu věci (nemovité věci) uložený mu vykonatelným předběžným opatřením ve smyslu § 76 odst. 1 písm. d) OSŘ.⁹⁰ Dále ten, komu byla vykonatelným usnesením uložena povinnost nenakládat s určitou nemovitou věcí, je omezen ve smluvní volnosti natolik, že nemůže ohledně předmětné nemovité věci uzavřít ani platnou zástavní smlouvu.⁹¹

Neplatné může být i jednání, které obchází smysl předběžného opatření, aniž by s ním bylo v přímém rozporu: „*Soud uloží vlastníkově a pronajímateli bytové jednotky, aby se zdržel rušivých zásahů, které brání uživateli v klidném bydlení. Po právní moci rozhodnutí o předběžném opatření vlastník daruje byt zletilému synovi, který ve spolupráci s otcem v rušivém jednání pokračuje – s odůvodněním, že jím nebyl zavázán. V této situaci, dospěl-li by soud k závěru, že převod byl jen účelový, mohl by rozhodnout o neplatnosti darovací smlouvy.*“⁹²

2.13.1 Účinky předběžného opatření v případě zákazu nakládání s nemovitou věcí

Zákaz nakládat s nemovitou věcí znamená, že jakékoliv právní jednání, ať jednostranné či dvoustranné, které by mohlo změnit dosavadní právní stav věci, je nepřípustné.

Ustanovení § 76f odst. 2 OSŘ označuje jako neúčinný takový návrh na vklad vlastnického či jiného práva, týkající se nemovité věci, s níž bylo účastníku zakázáno

⁹⁰ Rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 2.5. 2000 sp. zn. 18 Co 18/2000

⁹¹ Rozsudek NS ze dne 19. 6. 2012 sp. zn. 21 Cdo 2368/2011

⁹² JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 471

předběžným opatřením nakládat, o němž nebylo katastrálním úřadem rozhodnuto dříve, než mu byl doručen stejnopis usnesení o nařízení předběžného opatření. To, že návrh na vklad ztratí své účinky znamená, že katastrální úřad nebo jiný orgán takový návrh zamítne.

Do novely OSŘ č. 59/2005 Sb., tj. do 31.3. 2005, bylo pro rozhodování katastrálního úřadu o vkladu práva rozhodující, zda usnesení o nařízení předběžného opatření bylo vykonatelné v okamžiku, kdy byl podán návrh na vklad. Pokud usnesení před podáním návrhu na vklad vykonatelné nebylo, katastrální úřad vklad povolil za splnění dalších předpokladů (ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 265/1992 Sb. o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, úč. do 31.12. 2013). Jestliže usnesení již vykonatelné bylo, pak návrh na vklad zamítl, protože tyto skutečnosti zkoumal ke dni podání návrhu na vklad. Zmiňovanou novelou však došlo k tomu, že ustanovení § 76e odst. 2 OSŘ, nyní § 76f odst. 2 OSŘ zní: *„Bylo-li účastníku předběžným opatřením uloženo, aby nenakládal s určitou nemovitou věcí, pozbývá návrh na vklad práva týkajícího se této nemovité věci, o němž dosud nebylo příslušným orgánem pravomocně rozhodnuto, své právní účinky; to platí i tehdy, jestliže účastník učinil právní jednání týkající se nemovité věci dříve, než se usnesení o nařízení předběžného opatření stalo vykonatelným.“* Od té doby již tedy není rozhodné, zda usnesení o nařízení předběžného opatření bylo vykonatelné již před podáním návrhu na vklad nebo až po něm. V novele, která měla za cíl smyslu předběžných opatření napomoci tak někteří spatřovali spíše problém: *„(...) do konce března katastrální úřad v řízení o povolení vkladu práva musel zjistit, zda usnesení o nařízení předběžného opatření je vykonatelné ke dni podání návrhu na vklad, a tím zjistil, zda je nebo není účastník smlouvy omezen v nakládání s předmětem právního úkonu. Od prvního dubna katastrální úřad až do doby, kdy bude rozhodovat o povolení vkladu, musí zkoumat, zda nebylo vydáno předběžné opatření.“*⁹³ Kromě toho autorka článku spatřuje velký nedostatek v tom, že každý katastrální úřad rozhoduje jinou rychlostí a může tak dojít k situaci *„(...) že u předběžného opatření, které se bude týkat nemovitostí, o kterých se povede řízení o povolení vkladu u různých katastrálních úřadů, bude mít za následek, že*

⁹³ BAREŠOVÁ, E. *Předběžná opatření soudu a vklad práva do katastru nemovitostí*. Právní rádce, 2005, č. 7, s. 18

*návrhy na vklad podané ve stejný den u dvou katastrálních úřadů budou mít úplně rozdílný osud.*⁹⁴

2.14 Zánik a zrušení předběžného opatření

Předběžné opatření může pozbýt účinku dvěma způsoby – zánikem nebo zrušením. Taxativním výčtem zákon upravuje případy zániku předběžného opatření. K zániku dojde ex lege, soud o tom nevydává zvláštní rozhodnutí. Podle ustanovení § 77 odst. 1 písm. a) OSŘ předběžné opatření zanikne tehdy, jestliže navrhovatel nepodá v zákonné lhůtě nebo ve lhůtě určené soudem návrh na zahájení řízení. Pak předběžné opatření zaniká dnem uplynutí stanovené nebo v souladu se zákonem prodloužené lhůty. U „prostého“ předběžného opatření je totiž soud povinen určit navrhovateli lhůtu k podání žaloby, v rámci níž rozhodne soud o úpravě poměrů s konečnou platností. (srov. § 76 odst. 3 OSŘ). Pro navrhovatele z toho vyplývá povinnost doručit návrh soudu ve lhůtě jím určené, nestačí jeho podání k poštovní přepravě.⁹⁵ Je – li pak takový návrh na zahájení řízení podán opožděně, může následující den povinný od soudu žádat potvrzení o zániku předběžného opatření (§ 27 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy). Dojde-li k zániku předběžného opatření podle tohoto ustanovení, je povinností soudu informovat o tom účastníky řízení a dále třetí osoby, kterým byla uložena nějaká povinnost; informaci dále zašle rovněž katastrálnímu úřadu, jemuž byl doručen stejnopis usnesení o nařízení předběžného opatření.

Předběžné opatření dále dle ustanovení § 77 odst. 1 písm. b) OSŘ zaniká tehdy, nebylo-li návrhu ve věci samé vyhověno. Zánik je vázán ke dni nabytí právní moci rozhodnutí ve věci samé, kterým nebylo návrhu ve věci samé vyhověno, ať už byla žaloba zamítnuta, odmítnuta, nebo bylo řízení zastaveno.

⁹⁴ BAREŠOVÁ, E. Předběžná opatření soudu a vklad práva do katastru nemovitostí. Právní rádce, 2005, č. 7, s. 18.

⁹⁵ Usnesení NS ze dne 21.1.2005 sp. zn. 20 Cdo 2647/2003

I když bylo návrhu ve věci samé vyhověno, ale od vykonatelnosti rozhodnutí o věci uplynulo 15 dní, předběžné opatření rovněž ze zákona zanikne.⁹⁶ Je na žalobci, aby vyvinul aktivitu, pokud chce zachovat to, co se mu podařilo předběžným opatřením získat. Jakmile žalobce obdrží exekuční titul, musí hlídat, kdy bylo rozhodnutí doručeno žalovanému, zda bylo podáno odvolání a kdy rozhodnutí nabylo právní moci a vykonatelnosti. Právě od vykonatelnosti, resp. uplynutím 15 denní lhůty od vykonatelnosti rozhodnutí ve věci totiž předběžné opatření zaniká. Žalobce tak, pokud vyplývá z chování žalovaného, že hodlá mařit výkon rozhodnutí (exekuce), bude muset podniknout rychlé kroky a obrátit se neprodleně na soud nebo exekutora s návrhem na nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce).⁹⁷

Poslední způsob zániku předběžného opatření, který zákon uvádí, je uplynutí určené doby, po kterou mělo trvat.⁹⁸ Předpokladem tedy je, že ve výroku usnesení o nařízení předběžného opatření bylo rozhodnuto, že předběžné opatření bude trvat jen po určenou dobu.

Zatímco k zániku předběžného opatření dojde „automaticky“ z důvodů v zákoně stanovených, zrušení je možné pouze na základě rozhodnutí soudu. Předseda senátu jej zruší tehdy, jestliže pominuly důvody, pro které bylo nařízeno. Takovým důvodem může být například to, že předběžné opatření splnilo svůj účel, a že jeho další trvání není potřebné, nebo že se změnila podstatné okolnosti, ze kterých soud v době rozhodování o nařízení předběžného opatření vycházel. K zrušení předběžného opatření může dojít jak na návrh, tak bez návrhu; má-li soud za to, že tu podmínky pro zrušení jsou, je povinen učinit tak i bez návrhu.⁹⁹

Pokud zrušení předběžného opatření navrhuje účastník, nese břemeno tvrzení a břemeno důkazní ve vztahu k důvodům zrušení. Je na něm, aby přesvědčil soud o tom,

⁹⁶ Ustanovení § 77 odst. 1 písm. c) OSŘ

⁹⁷ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 478

⁹⁸ Ustanovení § 77 odst. 1 písm. d) OSŘ

⁹⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 253

že důvody pro nařízení předběžného opatření pominuly, a že trvání zatímní úpravy poměrů již není nezbytné (např. doloží, že nemovitá věc, jež byla předběžným opatřením zajištěna, po jeho nařízení zanikla, stala se nepoužitelnou, že se účastník dostal nikoli svoji vinou do situace, kdy není schopen platit výživné) nebo, že obava ze zmaření výkonu rozhodnutí (exekuce) je irelevantní (přesvědčí soud, že se nezbavuje majetku, aby zmařil možnou exekuci a doloží, že má i jiný majetek, na který lze exekuci vést). Povinný tedy musí existenci podmínek pro zrušení předběžného opatření prokázat, přestože dokazování se stejně jako v případě nařízení předběžného opatření neprovádí.¹⁰⁰

Zákon žádnou lhůtu pro rozhodnutí o návrhu na zrušení předběžného opatření jako je tomu u návrhu na jeho nařízení nestanoví, avšak dle usnesení Ústavního soudu platí pro rozhodnutí o zrušení analogicky to, co pro nařízení: „ (...) *principy pro nařízení předběžného opatření se mutatis mutandis uplatní také při zkoumání, zda pominuly důvody, pro které bylo nařízeno, jako předpokladu pro zrušení (§ 77 odst. 2 obč. soudního řádu).*“¹⁰¹

Předseda senátu dále zruší předběžné opatření tehdy, jestliže navrhovatel ve stanovené lhůtě nesložil doplatek jistoty. O povinnosti složit doplatek jistoty může rozhodnout předseda senátu jak před rozhodnutím o návrhu na nařízení předběžného opatření (ustanovení § 75b odst. 1 OSŘ), tak i později na návrh povinného (ustanovení § 76h OSŘ). Jestliže soud návrhu povinného vyhoví, vyzve navrhovatele, aby složil doplatek jistoty do tří dnů od doručení výzvy. Pokud tak navrhovatel učiní až po uplynutí třídenní lhůty, ale ještě před tím, než soud vydá usnesení o zrušení předběžného opatření, soud předběžné opatření nezruší a žádné rozhodnutí o tom nevydává. Je tomu tak proto, že v zákoně není uvedeno, aby doplatek jistoty byl nutně

¹⁰⁰JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 479-480

¹⁰¹ Usnesení ÚS ze dne 20. 4. 2006 sp. zn. I. ÚS 504/05

složení nejpozději v poslední den lhůty, jako je tomu u složení jistoty samotné, kdy tato musí být složena nejpozději v den podání návrhu na nařízení předběžného opatření.¹⁰²

2.15 Náhrada škody nebo jiné újmy

Nařízení předběžného opatření, resp. plnění povinností v něm uložených může nezřídka zapříčinit vznik škody nebo jiné újmy. Ustanovení OSŘ upravující odpovědnost za škodu jsou svou povahou ustanovení hmotněprávní, když obsahují předpoklady, za nichž vzniká odpovědnost navrhovatele předběžného opatření; zároveň jsou i procesními normami, neboť v nich lze nalézt také lhůtu pro uplatnění nároku, příslušnost soudu k rozhodnutí o žalobě a postup soudu po pravomocném přiznání náhrady škody nebo jiné újmy v případě složení jistoty.

Významným předělem v oblasti odpovědnosti za škodu způsobenou předběžným opatřením byla novela č. 59/2005 Sb., která nově zakotvila, že tuto odpovědnost má navrhovatel předběžného opatření. Do té doby byl odpovědným subjektem stát dle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (dále jen OdpŠk). Ani jeden předpis však neřeší, která z úprav má přednost. Soudní praxe se přiklání k závěru, který říká, že ustanovení § 77a OSŘ je ve vztahu k OdpŠk *lex specialis* a vylučuje aplikaci tohoto zákona: „*Za škodu nebo jinou újmu způsobenou předběžným opatřením, které bylo zrušeno z jiného důvodu než proto, že návrhu ve věci samé bylo vyhověno, nebo proto, že právo navrhovatele bylo uspokojeno, odpovídá navrhovatel předběžného opatření, i když předběžné opatření bylo změněno nebo zrušeno odvolacím soudem; odpovědnost státu za škodu způsobenou předběžným opatřením podle zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů je vyloučena. To platí i tehdy, jestliže odvolací soud změnil předběžné opatření tak, že návrh na jeho nařízení odmítl.*“¹⁰³

¹⁰²JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 480

¹⁰³ Rozsudek NS ze dne 23.9.2008 sp. zn. 29 Cdo 3137/2007

Podobně Ústavní soud: „Právní závěr, dle něž zákonná úprava obsažená v občanském soudním řádu, která přiřítá odpovědnost za újmy vzniklé předběžným opatřením navrhovateli předběžného opatření, je úpravou zvláštní, jež vylučuje obecnou úpravu odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím, obsaženou v zákoně č.82/1998 Sb., je závěr nevybočující z mezí ústavnosti, který vyplývá z platné právní úpravy.“¹⁰⁴

Vzhledem k tomu, že soud při nařizování předběžného opatření zpravidla neprovádí dokazování, získá tak „ (...) jen velmi jednostranný pohled na daný spor, když vychází zpravidla jen z tvrzení a důkazů předložených navrhovatelem“¹⁰⁵, z toho důvodu „ (...) jeho informace mohou být v mnoha případech zkreslené či neúplné. Nelze samozřejmě ani vyloučit návrhy na předběžná opatření, které by měly až šikanózní charakter. Je proto zcela samozřejmé, že jediným subjektem odpovědným za škodu, ke které došlo v souvislosti s nařízením předběžného opatření, je právě navrhovatel, neboť soud nemá reálnou možnost dostatečným způsobem zhodnotit rizika s předběžným opatřením související.“¹⁰⁶

Odpovědnost navrhovatele za škodu je koncipována jako odpovědnost objektivní, nevyžaduje se zavinění a navrhovatel se jí může zprostit pouze v případě, že prokáže, že by ke škodě došlo, i kdyby předběžné opatření nařízeno nebylo. Prokázat tuto skutečnost však bude pro navrhovatele zpravidla docela obtížné: „Zatímco v situaci, kdy soud rozhoduje o návrhu na předběžné opatření, je navrhovatel v jisté výhodě, vyplývající zejména z toho, že se žalovaný (jiný účastník) nemůže předem bránit, v řízení o náhradu škody způsobené předběžným opatřením je situace opačná.“¹⁰⁷

¹⁰⁴ Usnesení ÚS ze dne 21.4.2009 sp. zn. II. ÚS 3069/08

¹⁰⁵ MENŠÍKOVÁ, Sylvie. *Ochrana dotčené osoby při nařízením předběžného opatření*. [online]. 2015. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-dotcene-osoby-pri-narizeni-predbezneho-opatreni-97518.html>

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ JIRSA, J., TREBATICKÝ, P., KORBEL, F. a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014*. 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 481.

2.15.1 Vznik nároku na náhradu škody nebo jiné újmy

Škodou se ve smyslu ustanovení § 2952 NOZ rozumí majetková újma (výše, o kterou se hodnota majetku snížila), a ušlý zisk (výše, o kterou se hodnota majetku nezvýšila, ačkoli měla). Jinou újmu se rozumí nemajetková újma (např. poškození pověsti), která se ale v konečných důsledcích může projevit i v majetkové sféře.

Ustanovení § 77a OSŘ vymezuje podmínky, za kterých má navrhovatel povinnost nahradit škodu a jinou újmu každému, komu předběžným opatřením vznikla. Je tomu tak v případě, kdy zaniklo nebo bylo zrušeno předběžné opatření z jiného důvodu než proto, že návrhu ve věci samé bylo vyhověno nebo proto, že právo navrhovatele bylo uspokojeno. Osobou oprávněnou uplatnit nárok na náhradu škody nebo jiné újmy je každá osoba, které se předběžné opatření dotklo (nejen tedy účastník, ale i třetí osoba) a v příčinné souvislosti s předběžným opatřením jí vznikla škoda nebo jiná újma. Podmínkou vzniku nároku na náhradu škody nebo jiné újmy je nařízení předběžného opatření, přičemž usnesení o nařízení předběžného opatření nemusí nabýt právní moci, a nárok tedy vznikne i tehdy, jestliže usnesení soudu I. stupně o nařízení předběžného opatření bylo později odvolacím soudem zrušeno či změněno. Jak již bylo výše uvedeno, objektivní odpovědnost navrhovatele, tj. odpovědnost za výsledek nedává moc široké možnosti liberace. Odpovědnosti bude navrhovatel zproštěn, prokáže-li, že by ke škodě či jiné újmě došlo i jinak.

2.15.2 Žaloba na náhradu škody nebo jiné újmy

Ten, kdo se chce domáhat náhrady škody nebo jiné újmy má dle ustanovení § 77a odst. 2 OSŘ šestiměsíční prekluzivní lhůtu na to, aby tak učinil. Lhůta běží ode dne, kdy předběžné opatření zaniklo nebo kdy usnesení o zrušení předběžného opatření nabylo právní moci, jinak právo zanikne a zmeškání lhůty nelze prominout. Žaloba tedy musí být podána nejpozději v poslední den lhůty u soudu. Řízení o náhradu škody pak bude probíhat u téhož soudu, jenž rozhodoval v prvním stupni o návrhu na nařízení předběžného opatření. Jedná se o samostatné řízení podle části třetí OSŘ. Žalobce bude muset prokázat, že nařízené předběžné opatření bylo zrušeno nebo že zaniklo, a dále že skutečná nebo ušlá újma vznikla v příčinné souvislosti s dřívějším předběžným opatřením. Nebude muset prokazovat zavinění, neboť důkazní břemeno se přesouvá na

žalovaného, kterým byl v původním řízení navrhovatel, a který, pokud se bude chtít odpovědnosti zprostit, musí prokázat, že by bývalo ke škodě (jiné újmě) došlo i jinak.

Oprávněným domáhat se náhrady škody není pouze povinný, proti němuž bylo předběžné opatření nařízeno, ale i jakákoliv třetí osoba, jíž byla uložena povinnost související s předběžným opatřením. Tou může být například banka, která se může domáhat náhrady škody spočívající v nákladech, které vynaložila na sledování účtu povinného „obstaveného“ předběžným opatřením.

Jestliže škoda spočívala v ušlém zisku, pak tento: „ (...) musí být vždy specifikován konkrétně, jeho budoucí eventuelní dosažení musí být v podstatě nepochybné a nemůže jít jen o hypotetickou zamýšlenou možnost dosažení nějakého zisku.“¹⁰⁸

Jestliže soud pravomocně náhradu škody nebo jiné újmy poškozenému přizná, použije se k jeho uspokojení především jistota složená navrhovatelem nebo její doplatek (o institutu jistoty viz podkapitola 2.6). V případě, že jistota nebude postačovat k uspokojení všech poškozených, rozdělí ji soud mezi ně poměrně, tj. podle poměru jejich pohledávek. Povinnost navrhovatele nahradit škodu nebo jinou újmu, která nebyla zajištěna složenou jistotou, tím však není dle 77a odst. 4 OSŘ dotčena a navrhovatel je povinen zbytek škody nebo jiné újmy uhradit poškozeným z jeho dalších prostředků.

2.16 Opravné prostředky

O nařízení předběžného opatření rozhoduje soud dle ustanovení § 75c odst. 1 OSŘ formou usnesení. Řádným opravným prostředkem, odvoláním, lze dle § 201 OSŘ napadnout rozhodnutí okresního nebo krajského soudu vydaného v řízení v prvním stupni, pokud to zákon nevyklučuje. Zákon v § 202 odst. 1 OSŘ taxativním výčtem uvádí ta usnesení, proti nimž není podání odvolání přípustné. Usnesení o nařízení předběžného opatření mezi nimi chybí, lze tedy *a contrario* dovodit, že proti tomuto usnesení lze odvolání podat.

Odvolání se v souladu s ustanovením § 204 odst. 1 OSŘ podává do 15 dnů od doručení písemného vyhotovení u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje a rozhoduje o

¹⁰⁸ Rozsudek NS ze dne 29.11. 2012 sp. zn. 23 Cdo 2416/2012

něm příslušný odvolací soud. Existence nepravomocného rozhodnutí soudu I.stupně, dodržení lhůty a přípustnost odvolání proti rozhodnutí jsou tzv. objektivní podmínky přípustnosti odvolání. Subjektivní podmínky přípustnosti odvolání pak vymezují okruh osob, které jsou k podání odvolání legitimovány. Jestliže byl totiž návrh na nařízení předběžného opatření zamítnut, odmítnut, nebo řízení o návrhu bylo zastaveno, doručuje se usnesení pouze navrhovateli (ustanovení § 76g OSŘ). Ten, proti němuž návrh směřoval se tak o řízení vůbec nedozví a přirozeně tedy nemůže podat ani opravný prostředek. Je tomu tak proto, aby zůstal zachován překvapivý moment předběžného opatření, žalovaný se na něj nemohl připravit, a tím účel předběžného opatření zmařit.

Naproti tomu, vyhoví-li soud návrhu na nařízení předběžného opatření, doručí usnesení účastníkům, popř. jejich zástupcům a dále všem, jimž byla nařízením předběžného opatření uložena nějaká povinnost. K podání opravného prostředku tak nebude legitimován navrhovatel, když ten byl se svým návrhem úspěšný, avšak ostatní, jimž bylo usnesení doručeno, mít aktivní legitimaci budou.

Podání mimořádných opravných prostředků, kterými jsou v českém právním řádu dovolání, žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost, není prakticky možné, když dovolání je vyloučeno ustanovením § 238 odst. 1 písm. f) OSŘ a žalobou na obnovu řízení může účastník podle § 228 odst. 1 OSŘ napadnout pouze pravomocný rozsudek nebo pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, což usnesení o předběžném opatření nesplňuje. Žalobou pro zmatečnost pak lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno. Ani tyto podmínky usnesení o předběžném opatření nesplňuje.

Pokud jde o přípustnost podat ústavní stížnost podle ustanovení § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, judikatura ústavního soudu není zcela konzistentní, resp. ústavní soud se v této problematice časem názorově posunul. Rozhodnutí o předběžném opatření je zatím povahy, nemá charakter rozhodnutí ve věci samé, a proto ho nelze považovat za rozhodnutí, proti kterému by již nebylo možno použít dalších prostředků podle OSŘ.¹⁰⁹ Takto dříve ústavní soud zdůvodňoval, proč nelze

¹⁰⁹ Usnesení ÚS ze dne 21.10.1998 sp. zn. III. ÚS 119/98

rozhodnutí o předběžném opatření napadnout ústavní stížností. Poměrně záhy však ústavní soud svůj dříve vyřčený názor změnil a možnost podat ústavní stížnost proti rozhodnutí o předběžném opatření připustil: *„Předběžné opatření je způsobilé zasáhnout do ústavně zaručených práv nebo svobod, neboť se jím dočasně omezují vlastnická práva, konkrétně ta jejich složka, která spočívá v dispozicích s majetkem. Jedná se o rozhodnutí, které již nemůže být napraveno v návaznosti na konečné rozhodnutí o výsledku sporu. Proto je ústavní stížnost proti vydání předběžného opatření přípustnou, i když jde o zatímní úpravu poměrů účastníků. Je to důležité i z hlediska soudní praxe, kdy dochází k "zatímní" úpravě, která však v důsledku průtahů v soudním řízení ve skutečnosti trvá i několik let.“*¹¹⁰

¹¹⁰ Nález ÚS ze dne 10.11.1999 sp. zn. II. ÚS 221/98

3 Úprava předběžných opatření dle zákona č. 292/2013 Sb.

S účinností od 1.1. 2014 doznala úprava předběžných opatření určitých změn, když byl v rámci rekodifikace soukromého práva přijat nejen nový občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb., ale také nový zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“). S přijetím ZŘS došlo k přesunutí úpravy tzv. „zvláštních“ předběžných opatření z OSŘ právě do tohoto nového zákona. Zákon však neobsahuje úplnou úpravu předběžných opatření, a tak se i v nesporných řízeních užití ustanovení o předběžných opatřeních obsažená v § 74 an. OSŘ a § 102 OSŘ. ZŘS pak v ustanovení § 12 upravuje odchylky, které mají platit obecně v nesporných řízeních.

Autorka se v následující podkapitole bude věnovat úpravě předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí tak, jak je nově upravena v ustanoveních § 400-414 ZŘS.

3.1 Předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí

Toto zvláštní předběžné opatření bylo do 31.12.2013 upraveno v ustanovení § 76b OSŘ a původně bylo zaměřeno pouze na ochranu před domácím násilím. Dnes poskytuje předběžné opatření ochranu nejen před domácím násilím, ale také před nežádoucím sledováním a obtěžováním.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1.1 2014 (dále jen „NOZ“) nově včlenil úpravu domácího násilí přímo do soukromoprávního kodexu (§751 an. NOZ) a zároveň se část procesní úpravy přemístila z občanského soudního řádu do nového zákona o zvláštních řízeních soudních. Nová procesní úprava má reflektovat hmotněprávní úpravu obsaženou v ustanoveních § 751 až 753 a § 3021 (teritoriální ochrana) a § 81 an. NOZ (personální ochrana). Pojem teritoriální ochrana odkazuje právě na možnost obětí domácího násilí domáhat se u soudu toho, aby bylo násilné osobě například zakázáno bydlet ve společné domácnosti s obětí.

Personální ochrana potom umožňuje člověku, jehož osobnost byla zasažena, domáhat se upuštění od neoprávněného zásahu nebo odstranění jeho následku. Toho se poškozená osoba může domáhat, ať už se nachází kdekoliv.¹¹¹

Předběžné opatření může rovněž následovat po „policijním vykázání“, což je institut upravený v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, v ustanovení § 44. Jedná se o faktický úkon, o kterém policie vyhotoví úřední záznam. Jeho smyslem je ochrana oběti proti takovému agresoru, u něhož lze na základě jeho předchozího chování důvodně předpokládat, že se dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvlášť závažného útoku proti lidské důstojnosti na osobě, s níž společně obývá byt nebo dům. Vykázaná osoba je povinna opustit neprodleně prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání, zdržet se vstupu do těchto prostor, zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou a vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí, které drží. Vykázání trvá dle § 44 odst. 2 cit. zák. po dobu 10 dní a tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby.

OSŘ dříve výslovně stanovil, že „*rozhodnutí o návrhu předběžného opatření podle odstavce 1 není podmíněno předchozím vykázáním podle zvláštního právního předpisu.*“¹¹² Ve stávající úpravě toto explicitně uvedeno není, i přesto se z ustanovení § 408 odst. 2 ZŘS dovozuje, že podmínkou pro podání návrhu na nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí předchozí vykázání není.

Tři pomyslné pilíře tvoří zákonná úprava domácího násilí, když prvním z nich je právě popsaný institut vykázání dle zákona o Policii ČR, druhým jsou intervenční centra a až třetím předběžné opatření dle ZŘS. Tyto tři pilíře jsou současně mezi sebou provázány, a to takovým způsobem, že policista, dle ustanovení § 47 odst. 3 zákona o Policii ČR, má povinnost zaslat do 24 hodin od vstupu do společného obydlí záznam o vykázání příslušnému intervenčnímu centru a soudu, který je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření dle ZŘS. Intervenční centrum, dle zákona

¹¹¹LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. str. 683

¹¹² Ustanovení § 76b odst. 5 OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013

č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, nabídne ohrožené osobě do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykázaní pomoc.¹¹³

Přestože nařízení předběžného opatření ve věci ochrany před domácím násilím je svou povahou řízením sporným (jedná se o dvoustranný vztah navrhovatele a odpůrce), jedná se také o řízení, které má rodinně-právní charakter a proto bylo také přesunuto do zákona o zvláštních řízeních soudních.

Skutečnost, že základem procesní úpravy se stal vlastně hmotněprávní základ obsažený v NOZ, nebyla částí odborné veřejnosti přijata kladně, když směšování hmotného a procesního práva považuje právě za nedostatek nového civilního kodexu.

3.1.1 Pojem „domácí násilí“

Domácí násilí je společenský jev, pro jehož naplnění je nutné, aby vykazovalo současně určité znaky. Těmito znaky jsou dlouhodobost (o domácím násilím nelze hovořit tam, kde se jedná o nahodilý násilný incident), násilí se děje mezi osobami blízkými (mezi manželi, partnery, druhem a družkou atp.), přičemž vztah mezi těmito osobami není rovnocenný, role agresora a poškozeného se nestřídají, a tyto osoby zároveň sdílejí společnou domácnost. Jako další znak bývá někdy uváděna i eskalace násilí, kdy se povaha a závažnost násilí během času stupňuje nebo se četnost útoků zvyšuje.

Za domácí násilí se nepovažují takové situace, kdy osoba agresora je zároveň obětí a tyto role se střídají (známé pod lidovým označením „italská domácnost“). Domácím násilím není rovněž násilí, které je důsledkem provokace (apriori vyvolaného sporu) nebo situační konflikt (konflikt vyvolaný například obtížnou sociální událostí jako rozvod apod.)¹¹⁴

Jako specifická varianta domácího násilí bývá označován stalking. Rozumí se jím „ (...) *obsesivní upnutí se známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporné projevy nevyžádané a nechtěné pozornosti. Pachatel*

¹¹³ Ustanovení § 60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

¹¹⁴ LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. str. 680

*pronásleduje vyhlédnutou oběť dopisy, telefonicky, sms , mms a vtíráním se do její blízkosti.*¹¹⁵

3.1.2 Věcná a místní příslušnost

K nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí je v I. stupni příslušný okresní soud, a to podle ustanovení § 3 ZŘS. Místně příslušný je pak obecný soud navrhovatele předběžného opatření, který se určí dle ustanovení § 85 odst. 1 OSŘ. Obecným soudem fyzické osoby se podle tohoto ustanovení rozumí okresní soud, v jehož obvodu má bydliště, a nemá-li bydliště, okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje. Má-li fyzická osoba bydliště na více místech, jsou jejím obecným soudem všechny okresní soudy, v jejichž obvodu bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale. Úpravu místní příslušnosti soudu lze hodnotit jako zdařilou, když situace ve věcech domácího násilí vyžadují obvykle promptní zásah a lze předpokládat, že navrhovatel má ke svému obecnému soudu nejbliže. V tomto případě se jedná o výlučnou místní příslušnost a není možné aplikovat příslušnost na výběr danou dle ustanovení § 87 OSŘ, ani obecné pravidlo místní příslušnosti dle § 4 odst. 1 ZŘS.

Pojem „bydliště“ nelze zaměňovat s pojmem „trvalý pobyt“, když posledně jmenovaný je užíván v souvislosti s předpisy správního práva a upravuje evidenci obyvatel. Bydliště je oproti tomu definováno v NOZ v § 80 jako místo, kde se člověk zdržuje s úmyslem žít tam s výhradou změny okolností trvale. Takový úmysl může vyplývat z jeho prohlášení nebo z okolností případu. Nemá-li člověk bydliště, považuje se za ně místo, kde žije a nelze- takové místo zjistit, anebo lze-li je zjistit jen s neúměrnými obtížemi, považuje se za bydliště člověka místo, kde má majetek, popřípadě místo, kde měl bydliště naposledy.¹¹⁶

Ustanovení § 11 odst. 1 OSŘ pak upravuje zásadu *perpetuatio fori*, podle které jsou pro určení věcné a místní příslušnosti rozhodné okolnosti, které tu jsou v době zahájení řízení.

¹¹⁵ LAVICKÝ, P. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. str. 680

¹¹⁶ Ustanovení § 80 odst. 2 NOZ

3.1.3 Navrhovatel předběžného opatření

Aktivně legitimován k podání návrhu na nařízení předběžného opatření ve věci ochrany před domácím násilím je především manžel násilné osoby. Ten podle ustanovení § 751 NOZ může soudu podat návrh, aby omezil, popřípadě i vyloučil na určitou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet. Manžel tento návrh může podat za předpokladu, že se pro něj stalo společné bydlení v domě nebo bytě nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí. Násilí nemusí směřovat pouze vůči dotyčnému manželovi, ale i vůči kterékoli jiné osobě žijící s manžely ve společné domácnosti. Návrh může podat rovněž rozvedený manžel nebo manželé či rozvedení manželé, kteří bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti. Konečně ustanovení § 753 NOZ přiznává aktivní legitimaci k podání návrhu též jakékoliv jiné osobě, která spolu s manžely nebo rozvedenými manžely žije v rodinné domácnosti.

Právní úprava přirozeně nechrání před domácím násilím pouze manžele či rozvedené manžele. Podle ustanovení § 3021 NOZ se totiž § 751 až 753 NOZ užití také v případě společného bydlení jiných osob, než jsou manželé. Každý, kdo společně bydlí s násilnou osobou se tak může ochrany v podobě předběžného opatření domáhat.

Aktivní legitimace k podání návrhu na ochranu před nežádoucím sledováním a obtěžováním je upravena v oddíle 6, dílu II, hlavy II NOZ věnující se osobnosti člověka, a to v ustanovení § 82 NOZ, podle kterého *„člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.“* Návrh v tomto případě může podat pouze ta osoba, jejíž osobnost byla dotčena a která je neoprávněně sledována nebo obtěžována.

3.1.4 Návrh na nařízení předběžného opatření

Předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí je možné vydat pouze na návrh. Výslovně je to upraveno v ustanovení § 401 ZŘS, což je změna oproti předešlé právní úpravě, za které platilo, že řízení o předběžném opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí nelze bez návrhu zahájit, avšak toto se dovozovalo z § 75 odst. 2 a § 76b OSŘ, které o navrhovateli hovořily jako o účastníku řízení (kdo je aktivně legitimován k podání návrhu viz předchozí podkapitola).

Obecné náležitosti návrhu ZŘS neupravuje, uplatní se tedy ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ; vedle toho pak navrhovatel dle § 402 odst. 1 ZŘS musí vylíčit ty skutečnosti, které osvědčují, že je společné bydlení navrhovatele a odpůrce v domě nebo bytě, ve kterém se nachází společná domácnost, pro navrhovatele nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči navrhovateli nebo jinému, kdo ve společné domácnosti žije, anebo které osvědčují nežádoucí sledování nebo obtěžování navrhovatele. Jako předpoklad pro podání návrhu na předběžné opatření nemusí být tedy nutně společné bydlení navrhovatele s odpůrcem.

Právní úprava setrvala na požadavku „osvědčení“ těchto skutečností, nikoli jejich „prokázání“. Soud v průběhu řízení o předběžném opatření totiž žádné dokazování neprovádí: „*Aby byl navrhovatel se svým návrhem úspěšný, není nezbytné soud o tvrzených skutečnostech najisto přesvědčit ve smyslu tyto prokázat, nýbrž jeho povinnost směřuje k „pouhému“ přesvědčení soudu o odůvodněnosti návrhu. Nutnost osvědčení je oproti prokázání slabším požadavkem, což lze shledat opodstatněným, neboť soud v tomto případě musí rozhodnout o návrhu v časově omezené lhůtě a dočasně upravit poměry mezi účastníky řízení.*“¹¹⁷

Návrh může podat pouze fyzická osoba, a vylíčení skutečností odůvodňující nařízení předběžného opatření by mělo být takové, aby si na jeho základě soud mohl udělat závěr, že společné soužití s násilnou osobou je pro navrhovatele neúnosné. Navrhovatel by tak měl specifikovat o jaký druh/y útoků se jedná, jaká je jejich četnost a intenzita, které předměty agresor k útoku užívá, zda je agresor osobou závislou na návykových látkách a podobně. V případě nežádoucího obtěžování a pronásledování pak navrhovatel popíše, jakým konkrétním způsobem je obtěžován nebo sledován.

Neobsahuje-li návrh všechny náležitosti a tyto vady neumožňují o návrhu rozhodnout, vyzve soud navrhovatele vhodným způsobem k doplnění návrhu a poučí ho o důsledcích nevyhovění této výzvě. Výzva soudu by pak měla specifikovat, jakým způsobem zjištěné nedostatky odstranit. Důsledkem nedoplnění neúplného návrhu pak

¹¹⁷ CHALUPSKÁ, L. *K současné úpravě předběžných opatření proti domácímu násilí - I. část.* Právní prostor. [online]. 2015. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/k-soucasne-uprave-predbeznych-opatreni-proti-domacimu-nasili-i-cast>

bude jeho odmítnutí, což ale nezakládá překážku věci rozsouzené, a navrhovatel může kdykoli podat návrh nový, úplný. Soud má na rozhodnutí o návrhu pouhých 48 hodin, pokud se mu v této lhůtě nepodaří kontaktovat navrhovatele k doplnění návrhu nebo je navrhovatel přes výzvu soudu nečinný, taktéž návrh odmítne. Takové prodlení, byť v řádu dnů, může být pro oběť fatální, a proto je zde stále možnost policejního vykázání podle zákona o Policii ČR.

Návrh na vydání předběžného opatření ve věci ochrany před domácím násilím je dle ustanovení § 11 odst. 2 písm. p), odst. 3 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, osvobozen od soudních poplatků, a ani složení jistoty nepřipadá dle § 12 odst. 3 ZŘS v úvahu.

3.1.5 Účastníci řízení

Řízení ve věcech ochrany proti domácímu násilí je řízením, které lze zahájit pouze na návrh. Pro určení okruhu účastníku je tedy nutné aplikovat ustanovení § 6 odst. 2 ZŘS, podle něž je účastníkem řízení také navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje. ZŘS vymezuje v ustanovení § 403 odst. 1 účastníky řízení jako navrhovatele a odpůrce, popř. osobu, vůči níž násilí směřuje. Oproti úpravě účinné do 31.12.2013 se jedná o změnu v terminologii a zákonodárce tak zohlednil praxi soudů, neboť pojem „odpůrce“ užívaly častěji namísto zákonného „ten, vůči němuž návrh směřuje“. Z dikce ustanovení pak vyplývá, že navrhovatelem předběžného opatření nemusí být jen osoba ohrožená domácím násilím, ale i jiná osoba, která s ohroženou a násilnou osobou bydlí.

Nově zákon výslovně stanoví, že navrhovatelem předběžného opatření může být i nezletilý. Jeho jménem podává návrh zákonný zástupce, orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo advokát na základě plné moci, pokud má nezletilý pro udělení plné moci přiměřenou rozumovou a volní vyspělost. U nezletilého staršího 16 let pak podle § 403 odst. 3 ZŘS platí, že má plnou procesní způsobilost. Pokud by však nezletilý starší 16 let nebyl pro svou nedostatečnou rozumovou či volní vyspělost schopen být v řízení procesně samostatný, musel by být zastoupen zákonným zástupcem, popřípadě by mu soud jmenoval opatrovníka.

Bude-li navrhovatelem osoba, jejíž svéprávnost byla ve věcech, o něž v řízení jde omezena, podává jejím jménem návrh opatrovník nebo obecní úřad obce s rozšířenou

působností.¹¹⁸ Omezit svéprávnost člověka může jen soud, a to pouze v rozsahu, v jakém člověk není pro duševní poruchu, která není jen přechodná, schopen právně jednat, přičemž soud v rozhodnutí tento rozsah vymezí a určí případně i dobu, po kterou účinky omezení trvají. Podle ustanovení § 20 odst. 1 OSŘ pak platí, že každý může před soudem jako účastník samostatně jednat v tom rozsahu, v jakém je svéprávný. Jestliže je člověk omezen ve svéprávnosti, jeho procesní způsobilost je pak dána rozsahem tohoto omezení. Pokud tak podání návrhu na vydání předběžného opatření bude spadat do rozsahu, v němž je člověk omezen ve svéprávnosti, bude návrh jeho jménem podávat opatrovník nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností.¹¹⁹

Řízení ve věcech ochrany proti domácímu násilí může zahájit rovněž státní zastupitelství, případně do již zahájeného řízení vstoupit.¹²⁰ Pokud tak učiní, je oprávněno ke všem úkonům, které může vykonat účastník řízení, pokud nejde o úkony, které může vykonat jen účastník právního poměru.¹²¹ Státní zastupitelství může v těchto věcech podat také odvolání, pokud do řízení vstoupilo dříve, než uplynula odvolací lhůta všem účastníkům.¹²²

3.1.6 Opatrovník po podání návrhu

Střet zájmů mezi zákonným zástupcem nebo opatrovníkem a zastoupeným řeší ZŘS vlastní úpravou, ustanovením § 406 podle kterého: *„byl-li podán návrh na nařízení předběžného opatření podle § 403 odst. 2 a hrozí-li střet zájmů zákonného zástupce nebo opatrovníka se zájmem zastoupeného či může-li dojít ke střetnutí zájmů těch, kteří jsou zastoupeni tímž zákonným zástupcem nebo opatrovníkem, jmenuje soud příslušný podle § 400 neprodleně po rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření navrhovateli opatrovníka. To neplatí, je-li navrhovatel zastoupen advokátem.“*

¹¹⁸ Ustanovení § 403 odst. 2 ZŘS

¹¹⁹ LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. str. 693-694

¹²⁰ Ustanovení § 8 odst. 1 písm. c), odst. 2 ZŘS

¹²¹ Ustanovení § 35 odst. 2 OSŘ

¹²² Ustanovení § 203 odst. 2 OSŘ

Důvodem, proč ZŘS vyloučil obecnou úpravu střetu zájmů mezi rodiči a dětmi, příp. mezi opatrovníkem a opatrovancem obsaženou v NOZ je odlišný okamžik, k němuž soud kolizního opatrovníka jmenuje. V případě předběžného opatření totiž ke jmenování opatrovníka dojde až poté, co bude o návrhu na předběžné opatření rozhodnuto. Soud při už tak rychlém rozhodování o předběžném opatření nemusí ještě řešit otázku střetu zájmů a zaměří se tak pouze na posouzení předpokladů pro vydání předběžného opatření.¹²³ Proti usnesení o jmenování opatrovníka pak zákon vylučuje možnost podat odvolání.

3.1.7 Rozhodnutí o předběžném opatření, právní moc, vykonatelnost

Soud má dle § 404 ZŘS pro rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření lhůtu 48 hodin a rozhoduje bez nařízení jednání. Ustanovení § 1 odst. 3 ZŘS ve spojení s § 75c odst. 2 OSŘ však soudu ukládá povinnost rozhodnout primárně bezodkladně a lhůtu 48 hodin považovat za krajní časový limit.

Nařízení předběžného opatření je přitom možné za splnění čtyř podmínek, kterými jsou opakovanost a dlouhodobost násilí, eskalace, neveřejnost, blízkost osob a jasnost jejich rolí. Nejsou-li tyto podmínky splněny, soud návrh zamítne.

Zákon v § 405 odst. 1 uvádí demonstrativně výčet opatření, které soud může odpůrci uložit, vyhoví-li návrhu. Opatření může spočívat v povinnosti opustit společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržovat se v něm, nevstupovat do něj, zdržet se setkávání s navrhovatelem nebo zdržet se nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem. Kromě toho lze uložit i jiné povinnosti v zákoně neuvedené. V rozhodnutí, které má formu usnesení, soud poučí odpůrce o právu odnést si ze společného obydlí věci specifikované v § 493 ZSŘ, tj. osobní cennosti a dokumenty, věci sloužící k jeho osobní potřebě a během trvání rozhodnutí i případně věci sloužící k jeho podnikatelské činnosti, nebo výkonu povolání a věci nezbytné z jiného vážného důvodu. Navrhovatele soud poučí o dalších vhodných opatřeních směřujících k jeho ochraně, zejména o právu podat návrh na zahájení řízení ve věci

¹²³LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. str. 694-695

samé a také o možnosti podat návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření podle § 410 ZŘS. Soud může rovněž stanovit výjimky vyplývající z plnění povinností uložených předběžným opatřením odpůrci, a to s přihlédnutím k jeho oprávněným zájmům.

Zákon výslovně stanoví délku trvání předběžného opatření na 1 měsíc od jeho vykonatelnosti. Jasně vymezení délky trvání předběžného opatření má sloužit k ochraně práv odpůrce i navrhovatele: „ (...) *S ohledem na to, že soud rozhoduje bez nařízení jednání, tj. bez slyšení odpůrce, který tak nemá možnost se k věci vyjádřit, znamenala by neomezenost trvání předběžného opatření nepřípustné porušení jeho práv. Ochrana poskytnutá předběžným opatřením osobě ohrožené by tak nepřiměřeným způsobem převážila nad právy a oprávněnými zájmy odpůrce. Zároveň ale stanovená délka trvání musí naplňovat kritéria přiměřenosti, za což lze délku 1 měsíce jistě označit.*“¹²⁴ Pokud rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření předcházelo vykazání podle zákona o Policii ČR, a neuplynula-li před nabytím vykonatelnosti předběžného opatření lhůta stanovená v tomto zákoně pro trvání vykazání, prodlužuje se doba trvání předběžného opatření o tu dobu, jež do vykonatelnosti předběžného opatření neuplynula.¹²⁵

Právní moci nabývá usnesení o nařízení předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí podle obecných ustanovení OSŘ, tedy pokud bylo doručeno a již proti němu nelze podat odvolání. Odvolací lhůta je patnáct dnů od doručení písemného vyhotovení usnesení.¹²⁶ Vykonatelnost usnesení však ZŘS upravuje odlišně v § 407, když stanoví, že rozhodnutí je vykonatelné jeho vydáním, nikoli vyhlášením nebo doručením tomu, komu ukládá povinnost, tak, jak je tomu v obecné úpravě předběžných opatření v OSŘ. Zvláštní úprava vykonatelnosti zcela koresponduje s celkovým pojetím

¹²⁴ CHALUPSKÁ, L. *K současné úpravě předběžných opatření proti domácímu násilí - II. část.* Právní prostor. [online]. 2015. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/k-soucasne-uprave-predbeznych-opatreni-proti-domacimu-nasili-ii-cast>

¹²⁵ Ustanovení § 408 odst. 2 ZŘS

¹²⁶ Ustanovení § 204 odst. 1 OSŘ ve spojení s § 159 OSŘ

institutu předběžných opatření jako nástroje rychlého a činěného tzv. „od stolu“, aniž by soud nařizoval jednání.¹²⁷

3.1.8 Doručování

Rozhodnutí o nařízení předběžného opatření je nutné doručit účastníkům, popř. jejich zástupcům, a těm, kterým byla předběžným opatřením uložena povinnost do tří dnů od jeho vydání. Jiným účastníkům než navrhovateli se v souladu s ustanovením § 76c odst. 2 OSŘ doručí též návrh na předběžné opatření. Zákon to sice výslovně nestanoví, ale rozhodnutí bude doručováno až při jeho výkonu, a tam kde k bezprostřednímu výkonu nedochází, bude doručováno dle uvedeného ustanovení § 76c odst. 2 OSŘ.

Jestliže bylo předběžným opatřením nařízeno vykázání, soud zároveň při provedení výkonu rozhodnutí povinného vyzve, aby mu sdělil adresu, na kterou mu bude možné po dobu vykázání doručovat písemnosti nebo aby si zvolil zástupce pro doručování. Nevyhoví-li povinný této výzvě, upozorní ho soud, že mu budou písemnosti doručovány uložením u soudu podle jiného právního předpisu.¹²⁸

3.1.9 Prodloužení předběžného opatření

Od 1.1.2014 zákon nově připouští, aby trvání předběžného opatření ve věci ochrany před domácím násilím bylo na návrh prodlouženo, a to i za situace, kdy řízení ve věci samé ještě nebylo zahájeno. Před tímto datem bylo totiž podmínkou prodloužení trvání předběžného opatření právě zahájení řízení ve věci samé. V praxi tento požadavek činil obtíže, neboť jako řízení ve věci samé připadalo v úvahu podání návrhu na rozvod manželství, vypořádání společného jmění manželů, zrušení společného nájmu bytu či návrh na výchovu a výživu nezletilého dítěte. Nová úprava tak navrhovatele nenutí zahájit meritorní řízení, což lze z pohledu navrhovatele považovat za příznivé.

¹²⁷ CHALUPSKÁ, L. *K současné úpravě předběžných opatření proti domácímu násilí - I. část*. Právní prostor. [online]. 2015. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/k-soucasne-uprave-predbeznych-opatreni-proti-domacimu-nasili-i-cast>

¹²⁸ Ustanovení § 495 ZŘS

Návrh na prodloužení předběžného opatření lze podat před uplynutím doby trvání předběžného opatření, přičemž podáním návrhu se *ex lege* prodlužuje doba trvání předběžného opatření do doby, než soud o návrhu na prodloužení rozhodne.¹²⁹

K řízení je věcně a místně příslušný okresní soud, který předběžné opatření vydal, neboť ten je s případem nejlépe obeznámen. Podle § 411 odst. 1 ZŘS soud k projednání věci zpravidla nařídí jednání, což znamená, že provede dokazování a umožní účastníkům vyjádřit se k věci. Předvolání k jednání musí být účastníkům doručeno alespoň tři dny předem, obecná ustanovení o času k přípravě po předvolání účastníka se nepoužijí. Zákon ukládá soudu přihlédnout při rozhodování zejména k trvání stavu ohrožení navrhovatele, majetkovým či jiným poměrům účastníků, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, na které se vztahuje předběžné opatření. Soud vezme v úvahu také další řízení, která mezi účastníky probíhají, jako například řízení o rozvod manželství, řízení o vypořádání společného jmění manželů nebo řízení o vyklizení bytu a podobně.

Pro rozhodnutí o návrhu má soud lhůtu dva měsíce od jeho podání, přičemž „(...) tato lhůta je stanovena záměrně, neboť omezení spojená s nařízeným předběžným opatřením a namířená vůči odpůrci musí být časově limitována, aby nedošlo k nepřijatelnému zásahu do jeho práv.“¹³⁰ Navíc je třeba stále mít na paměti, že předběžné opatření je svou povahou řešení pouze prozatímní, a je založeno nikoliv na prokázání rozhodných skutečností, ale jejich osvědčení a proto je nutné chránit i práva odpůrce.

ZŘS ohledně doby, na kterou lze předběžné opatření prodloužit, nedává zcela jasné vodítko v podobě stanovení určité lhůty, avšak zcela jistě tu není prostor pro libovůli soudu. Musí jít jen o dobu nezbytně nutnou a neprokáže-li navrhovatel majetkové či jiné poměry, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, může soud prodloužit dobu trvání předběžného opatření jen z důvodů zvláštního zřetele hodných.

¹²⁹ Ustanovení § 410 odst. 2 ZŘS

¹³⁰ CHALUPSKÁ, L. *K současné úpravě předběžných opatření proti domácímu násilí - II. část.* Právní prostor. [online]. 2015. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/k-soucasne-uprave-predbeznych-opatreni-proti-domacimu-nasili-ii-cast>

Zákon tak umožňuje, aby soud návrhovateli, osobě ohrožené násilím, i přes neunesení břemene tvrzení a důkazního břemene, poskytl ochranu ve formě prodloužení předběžného opatření. Předpokladem pro využití tohoto institutu by však musela být situace velmi mimořádného charakteru.¹³¹

3.1.10 Zánik a zrušení předběžného opatření

Pokud návrhovatel nepodá návrh na prodloužení předběžného opatření, zanikne předběžné opatření ze zákona uplynutím doby trvání, tedy uplynutím 1 měsíce od jeho vykonatelnosti. Jestliže návrhovatel návrh na prodloužení podal, zanikne toto uplynutím doby stanovené soudem v rozhodnutí o prodloužení. ZŘS pak stanoví, že nejpozději zanikne předběžné opatření uplynutím doby 6 měsíců od jeho vykonatelnosti. Soud tak nemůže v žádném případě překročit tuto dobu a prodloužit trvání předběžného opatření nad rozsah stanovený zákonem. Ve srovnání s předchozí právní úpravou jde o zkrácení této doby, když podle úpravy účinné do 31.12.2013 předběžné opatření zaniklo nejpozději uplynutím 1 roku od okamžiku jeho nařízení.¹³²

Zatímco zánik předběžného opatření nastane bez dalšího ze zákona, zrušení předběžného opatření je možné pouze na návrh. Odpůrce se tak může domáhat zrušení předběžného opatření, které bylo namířeno proti němu. O tomto návrhu, stejně jako v případě prodloužení předběžného opatření, musí soud rozhodnout ve lhůtě dvou měsíců od jeho podání a zpravidla k rozhodnutí nařídí jednání. Pro rozhodnutí o zrušení předběžného opatření vezme soud v úvahu v zásadě stejné skutečnosti, jako u jeho prodloužení, a to zejména trvání stavu ohrožení návrhovatele, majetkové či jiné poměry účastníků, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, na které se vztahuje předběžné opatření a další rozhodné okolnosti. V tomto případě je pak na odpůrci, aby prokázal, že důvody, pro které bylo předběžné opatření nařízeno, pominuly.

¹³¹ CHALUPSKÁ, L. *K současné úpravě předběžných opatření proti domácímu násilí - II. část.* Právní prostor.[online]. 2015. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/k-soucasne-uprave-predbeznych-opatreni-proti-domacimu-nasili-ii-cast>

¹³² Ustanovení § 76b odst. 4 OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013

Podle ustanovení § 414 odst. 3 ZŘS lze návrh na zrušení předběžného opatření, který byl zamítnut, opětovně podat až po uplynutí 3 měsíců od jeho právní moci. Tato úprava má přispět k tomu, aby návrhy odpůrců na zrušení předběžného opatření nebyly podávány soustavně, bez toho, aniž by důvody pro předběžné opatření skutečně pominuly.

3.1.11 Opravné prostředky

Proti rozhodnutí o předběžném opatření ve věci ochrany před domácím násilím je přípustné podat jako řádný opravný prostředek odvolání (§ 201 a 202 OSŘ *a contrario*). Podání mimořádných opravných prostředků není možné. Dovolání je výslovně vyloučeno ustanovením § 30 ZŘS. O ostatních mimořádných opravných prostředcích se ZŘS nezmiňuje, z podpůrného užití OSŘ však plyne, že ani žaloba pro zmatečnost ani žaloba na obnovu řízení nebude přípustná, neboť těmito se lze bránit pouze proti rozhodnutím ve věci samé.

Aktivně legitimován k podání odvolání je ten, do jehož práv bylo rozhodnutím zasaženo. Usnesení, kterým byl návrh na nařízení předběžného opatření zamítnut, odmítnut nebo bylo řízení zastaveno, se doručuje pouze navrhovateli, a v takovém případě je pouze on aktivně legitimován k podání opravného prostředku, neboť nikdo jiný se o předmětném usnesení ani nedozví. Usnesením, kterým soud vyhověl návrhu, se naproti tomu doručuje všem účastníkům řízení a k podání odvolání tak bude aktivně legitimován jak odpůrce, tak i osoba, na jejíž ochranu bylo předběžné opatření vydáno, neboť tato osoba nemusí nutně s nařízeným předběžným opatřením souhlasit.

Odvolání se podává k soudu, který rozhodnutí vydal, lhůta se bude v souladu s § 1 odst. 2 ZŘS řídit obecnou úpravou obsaženou v OSŘ a činí 15 dnů od doručení rozhodnutí. Odvolací řízení je ovládáno zásadou úplné apelace, což znamená, že odvolatel může uvádět nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem I. stupně. Soud pak podle § 28 odst. 1 ZŘS k novým skutečnostem a důkazům přihlédně, i když nebyly uplatněny. Ve věcech, ve kterých lze zahájit řízení i bez návrhu, soud není vázán mezemi, ve kterých se odvolatel domáhá přezkoumání

rozhodnutí.¹³³ Řízení o vydání předběžného opatření ve věci ochrany před domácím násilím lze zahájit pouze na návrh, proto bude platit *a contrario*, že odvolací soud bude vázán mezemi, ve kterých se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí. I když odvolatel ve svém odvolání přes výzvu soudu žádný důvod neuplatní, platí podle ustanovení § 28 odst. 3 ZŘS, že i tak lze rozhodnutí přezkoumat.

Oproti úpravě účinné do 31.12.2013 došlo k vítané změně v podobě zakotvení lhůty, ve které má soud I. stupně povinnost předat věc soudu odvolacímu. Tato lhůta je 15 dní od podání odvolání. Lhůta pro rozhodnutí odvolacího soudu byla již v minulosti zkrácena z původních 15 dní na 7.

3.1.12 Výkon rozhodnutí

Výkon rozhodnutí provede i bez návrhu bezodkladně soud, který předběžné opatření vydal a postupuje přitom v souladu s usnesením, kterým bylo předběžné opatření vydáno. V závislosti na tom, jaké povinnosti soud v usnesení povinnému uložil pak probíhá vlastní výkon rozhodnutí. Soud při něm v součinnosti s příslušnými orgány veřejné moci zpravidla vykáže povinného ze společného obydlí s oprávněným, odebere mu od něj rovněž všechny klíče a popřípadě mu zakáže setkávat se s označenou osobou nebo ji jinak kontaktovat. V rámci toho soud může povinnému vymezit územní rozsah zákazu setkávání s oprávněným a pokud by toto mělo zasáhnout i do práv třetích osob (např. pronajímatele prostor tvořících společné obydlí), bude nezbytné vyžadovat splnění povinností i na třetích osobách.

Soud bezprostředně při výkonu rozhodnutí umožní povinnému, aby si vyzvedl ze společného obydlí cennosti a osobní dokumenty a další věci sloužící osobní potřebě, přičemž poučí povinného o tom, že má jedinou možnost si věci vyzvednout, neboť jeho pozdější žádosti nemusí být vyhověno. Důvodem pro tento postup je zabránění povinnému v opakovaném vstupu do společného obydlí a dalším pozdějším žádostem, které by ochranu poskytnutou oprávněnému zeslabovaly. Povinný však může během trvání předběžného opatření požadovat, aby mu bylo umožněno vyzvednout si ze společného obydlí věci sloužící k jeho podnikatelské činnosti nebo výkonu povolání,

¹³³ Ustanovení § 28 odst. 2 ZŘS

nebo jiné věci, pokud je k tomu vážný důvod. I v tomto případě ale bude o takové žádosti rozhodovat soud.

Pokud povinný u výkonu rozhodnutí nebyl přítomen, nelze logicky provést vykázání, povinnému je však nutné odebrat následně všechny klíče od společného obydlí. Soud povinnému umožní vyzvednout si věci dodatečně, učiní tak ale pouze na žádost povinného. Nová právní úprava vypustila povinnost soudu vyzvednout povinného o právu vyzvednout si věci vyvěšením oznámení na dveřích společného obydlí. Při provedení výkonu rozhodnutí soud povinného rovněž vyzve, aby mu sdělil adresu pro doručování písemností souvisejících s nařízeným předběžným opatřením, neboť s ohledem na zákaz užívat společné obydlí, nelze povinnému na adresu společného obydlí doručovat. Povinný si může také zvolit zástupce pro doručování, není vyloučeno ani doručování prostřednictvím veřejné datové sítě. Nereaguje-li povinný na výzvu soudu a ohledně doručování žádné informace soudu nepodá, budou mu veškeré písemnosti doručovány uložením u soudu. O tomto následku musí být povinný soudem poučen.¹³⁴

Poruší-li povinný po provedení výkonu rozhodnutí povinnosti uložené mu předběžným opatřením a do společného obydlí se vrátí, provede soud opětovný výkon rozhodnutí. Oprávněný však musí vyvinout iniciativu sám a o provedení opětovného výkonu rozhodnutí soud požádat. Soud následně znovu povinného ze společného obydlí vykáže a provede všechny kroky, které provedl v rámci prvotního výkonu rozhodnutí

3.2 Předběžné opatření upravující poměry dítěte

3.2.1 Péče soudu o nezletilé

Jak již bylo výše řečeno, počínaje 1.1.2014 vstoupil v účinnost nový zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (ZŘS), a spolu s ním nový kodex civilního práva, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ). Zároveň s tím přirozeně došlo i k mnoha změnám v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (OSŘ). Za stávající právní úpravy mají všechna řízení vedená dle OSŘ charakter řízení sporných a účastníky jsou žalobce a žalovaný; ZŘS pak upravuje jak řízení nesporná tak

¹³⁴ Ustanovení § 495 ZŘS

řízení zvláštní. Řízení nesporná mohou být zahájena jak na návrh, tak bez návrhu, a jejich účastníkem je vždy ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno, a navrhovatel, pokud jsou v konkrétním řízení zahájena na návrh. Zvláštní řízení mohou být zahájena pouze na návrh, ale vzhledem k jejich specifické povaze oproti spornému řízení, byly zařazeny do ZŘS.

NOZ v ustanovení § 3 odst. 2 demonstrativně vyjmenovává zásady, na kterých spočívá soukromé právo. Jednou z nich je zásada, že „ (...) *nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu.*“. Ustanovení naznačuje, že děti, ale i jiné osoby v postavení tzv. „slabší strany“ mají zaručenou zvláštní ochranu a pravidla. Pravomoc soudů pro řízení ve věcech péče o nezletilé pak vyplývá z ustanovení § 2 písm. t) a u) ve spojení s § 1 odst. 1 ZŘS, a jejich úpravu nalezneme v pátém oddílu hlavy páté ZŘS, která se zabývá řízeními ve věcech rodinně-právních. Do ZŘS se tak dostala všechna řízení ve věcech rodinně-právních, s výjimkou řízení ve věcech manželského majetkového práva a výživného mezi zletilými osobami, která probíhají jako řízení sporná dle OSŘ.

Ochrana nezletilých se promítá do mnoha právních předpisů, lze tedy usuzovat, že veřejný zájem na ochraně zájmů nezletilých dětí je skutečně velký. Značná část úpravy se nachází i v mnoha mezinárodních smlouvách (př. Úmluva o právech dítěte vyhlášená v ČR pod č. 104/1991 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod vyhlášená v ČR pod č. 209/1992 Sb., Evropská úmluva o výkonu práv dítěte vyhlášená v ČR pod č. 54/2001 Sb.m.s., Úmluva o styku s dětmi vyhlášená v ČR pod č. 91/2005 Sb. m. s. a další).

3.2.2 Obecně o předběžné úpravě poměrů dítěte

Účelem tohoto předběžného opatření je poskytnout co nejrychleji účinnou ochranu nezletilému dítěti, a to z různých důvodů stanovených v zákoně, v případě, že nelze čekat až na vydání meritorního rozhodnutí. Úprava předběžného opatření týkajícího se poměrů dítěte se nachází v ustanovení § 452 an. ZSŘ. Vzhledem k tomu, že zákonodárce v ZŘS užívá na různých místech zároveň pojem „nezletilé dítě“, „nezletilý“ a „dítě“, považuje autorka za vhodné osvětlit tuto problematiku před samotným výkladem o předběžném opatření.

Pojem „nezletilý“ není přímo definován ani v ZŘS ani v NOZ. Ustanovení § 30 NOZ však říká, že plně svéprávným se člověk stává zletilostí a zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku (jinak se před nabytím zletilosti plně svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství). Nezletilým tedy bude vždy osoba mladší 18 let. Pojem „dítě“ pak může způsobovat problémy, když v různých právních řádech se lze setkat s odlišným výkladem. Zde je nutné vycházet z čl. 1 Úmluvy o právech dítěte, podle kterého se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. S přihlédnutím k § 30 NOZ a této úmluvě lze usuzovat, že „dítě“ bude osoba mladší 18 let. Příkladem, kdy zákonodárce terminologii nerespektuje, může být právě ustanovení § 452 ZŘS, kdy v nadpisu a posléze v odstavcích postupně užívá pojmu „dítě“, „nezletilé dítě“ a „nezletilý“. Přesto je patné, že se bude vždy jednat o nezletilé dítě, a to takové, které dosud nenabýlo svéprávnosti.

Soud upraví poměry dítěte na nezbytnou dobu tehdy, pokud se ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o dítě pečovat, anebo jestliže je život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný jeho důležitý zájem vážně ohrožen, nebo byl-li narušen. V usnesení, kterým předběžné opatření nařídí, zároveň určí, do jakého vhodného prostředí má být dítě umístěno.¹³⁵

Do 31.12.2013 byla dikce ustanovení poněkud odlišná: „*Ocitlo-li se nezletilé dítě bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny, předseda senátu předběžným opatřením nařídí, aby bylo na nezbytně nutnou dobu umístěno ve vhodném prostředí, které v usnesení označí (...)*“.¹³⁶ Z porovnání obou ustanovení by se mohlo zdát, že dnešní úprava poskytuje ochranu širší, když k nařízení předběžného opatření „stačí“ již „*nedostatek řádné péče*“. Ústavní soud však již v minulosti judikoval, že důvodem k nařízení předběžného opatření není pouze absence „*jakékoliv péče*“, ale je jím i taková péče rodičů, která není v zájmu dítěte.¹³⁷ Jestliže se dítě ocitne v nedostatku řádné péče, avšak tento nedostatek se neprojeví

¹³⁵ Ustanovení § 452 odst. 1 ZŘS

¹³⁶ Ustanovení 76a odst. 1 OSŘ ve znění účinném do 31.12.2013

¹³⁷ Nález ÚS ze dne 20. 8. 2004, sp. zn. III. ÚS 459/2003

v existujících či budoucích poměrech dítěte, soud předběžné opatření nevydává. Pro vydání předběžného opatření je tedy nutné, aby se nedostatek řádné péče u dítěte projevil ve formě negativního následku. Proto například u nezletilého dítěte, které zanedlouho dosáhne dospělosti, a jemuž rodiče poskytují pouze finanční prostředky a jinak se o něj nikterak nestarají, nelze nařídit předběžné opatření, jestliže je jinak samo schopno se o sebe postarat a nijak nedostatkem osobní péče rodičů netrpí.¹³⁸

Vhodným prostředím se rozumí dle § 452 odst. 2 ZŘS výchovné prostředí u osoby nebo zařízení způsobilého zajistit nezletilému řádnou péči s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost a umožnit realizaci případných jiných opatření stanovených předběžným opatřením. Zákon dále umožňuje svěřit předběžným opatřením dítě do pěstounské péče, to však pouze na přechodnou dobu, po kterou nemůže rodič dítě ze závažných důvodů vychovávat, nebo po jejímž uplynutí lze dítě svěřit do péče před osvojením, dát souhlas rodiče s osvojením či rozhodnout o tom, že není třeba souhlasu rodiče k osvojení. Svěření dítěte do pěstounské péče upravuje i ustanovení § 958 odst. 3 NOZ s tím, že podrobnosti stanoví jiný zákon. Tím je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen ZSPO). Podle § 27a odst. 8 ZSPO, bylo-li dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu předběžným opatřením, je soud povinen nejméně jednou za tři měsíce přezkoumat, zda důvody, pro které bylo dítě svěřeno do pěstounské péče, stále trvají, a za tím účelem si vyžaduje zejména zprávy příslušného orgánu sociálně-právní ochrany. Takto může pěstounská péče trvat s určitými výjimkami nejvýše 1 rok.

Prostředím, které se naopak nepovažuje za vhodné je dle judikatury např. psychiatrická léčebna.¹³⁹

3.2.3 Pravomoc a příslušnost soudu

Pravomoc soudu rozhodovat o návrhu na předběžné opatření upravující poměry dítěte vyplývá z ustanovení 1 odst. 1 ZŘS ve spojení s § 2 písm. t) ZŘS. Věcně

¹³⁸ SVOBODA, K. *Nový režim předběžného opatření upravujícího poměry dítěte*. Bulletin advokacie [online]. 2014. Dostupné z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/novy-rezim-predbezneho-opatreni-upravujiciho-pomery-ditete?browser=mobi>

¹³⁹ Nález ÚS ze dne 13.7.2011 sp. zn. III. ÚS 3363/10-2

příslušným soudem bude okresní soud dle § 3 odst. 1 ZŘS. Stejně jako před 1.1. 2014 stanoví zákon výlučnou místní příslušnost. Místně příslušným soudem je obecný soud navrhovatele. Ustanovení 454 odst. 1 ZŘS říká, že navrhovatelem předběžného opatření upravujícího poměry nezletilého, může být jen orgán sociálně-právní ochrany dětí. K podání návrhu tak bude aktivně legitimován obecní úřad obce s rozšířenou působností podle ustanovení § 16 ZSPO, a místní příslušnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí je podle § 61 odst. 3 ZSPO dána místem, kde se dítě nachází. Obecný soud navrhovatele tak bude určen ustanovením § 85 odst. 6 OSŘ, podle kterého je obecným soudem obce okresní soud, v jehož obvodu má své území.

Jestliže bylo předběžné opatření nařízeno, bezodkladně také musí dojít k jeho výkonu. Výkon rozhodnutí zajistí soud, který předběžné opatření nařídil, avšak byla-li již věc předána soudu příslušnému dle § 467 ZŘS, je příslušný k výkonu rozhodnutí soud, kterému byla věc předána.¹⁴⁰

Protože se jedná o úpravu dočasnou, následuje řízení ve věci péče soudu o nezletilého, v němž dojde k vyřešení otázky poměrů dítěte meritorně. Toto řízení už ale bude probíhat před soudem, který je příslušný pro řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, tedy před obecným soudem nezletilého dítěte podle § 467 odst. 1 ZŘS. Soud, který nařídil předběžné opatření tak předá spis soudu příslušnému k meritornímu vyřešení věci. Není-li tento soud znám nebo nemůže-li včas zakročit, zakročí soud, v jehož obvodu se nezletilý zdržuje, a jakmile je to možné, postoupí věc soudu příslušnému.

Má-li soud, jemuž byla věc předána za to, že není místně příslušný, předloží věc k rozhodnutí o příslušnosti svému nadřízenému soudu; tímto rozhodnutím je soud, jehož příslušnost byla určena, vázán.

3.2.4 Navrhovatel předběžného opatření

ZŘS přiznává aktivní legitimaci k podání návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry nezletilého dítěte pouze orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Oproti úpravě účinné do 31.12.2013 jde o změnu, která má umožnit rychlejší jednání

¹⁴⁰ Ustanovení § 498 ZŘS

s cílem poskytnutí ochrany dítěti. ZSPO pak v ustanovení § 16 odst. 1 stanoví, že ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen, je to obecní úřad obce s rozšířenou působností, který je povinen podat soudu návrh na vydání předběžného opatření. K podání návrhu je pak místně příslušný ten orgán sociálně-právní ochrany dětí, v jehož obvodu se dítě nachází. Návrh podaný jinou osobou bude mít za následek nemožnost nařízení předběžného opatření podle § 452 ZŘS, soud však takový návrh ihned nezamítne a posoudí, zda podání splňuje náležitosti návrhu na nařízení obecného předběžného opatření ve věci péče soudu o nezletilé, a pokud ano, pokračuje v řízení o tomto návrhu. Podaný návrh může vyhodnotit také jako podnět a zahájit řízení o nařízení obecného předběžného opatření *ex offio*.¹⁴¹

3.2.5 Návrh a jeho náležitosti

I v případě návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte se použije, pokud jde o obecné náležitosti návrhu, úprava obsažená v § 42 odst. 4 a § 79 OSŘ. Z návrhu tedy musí být patrné, kdo je činí, kterému soudu je určeno, které věci se týká a co sleduje a musí být podepsáno a datováno. Podání dále musí obsahovat podle ustanovení § 454 odst. 2 ZSŘ jméno nezletilého, jména, povolání a bydliště ostatních účastníků, jsou-li navrhovatelé známa, vyličení rozhodujících skutečností odůvodňujících nařízení předběžného opatření a označení osoby, které má být dítě předáno do péče. Označit nezletilého tak, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou, je naprosto nezbytné, navrhovatel by měl rovněž označit další účastníky, je-li toho schopen. Účastníky jsou kromě navrhovatele ti, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Řízení lze zahájit jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí, a proto by se mělo užít ustanovení § 6 odst. 2 ZŘS, podle něhož je účastníkem navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje. Zákon nicméně účastníky nikde nestanoví, a proto se užije § 6 odst. 1 ZŘS.

Vyličením rozhodujících skutečností se myslí uvedení takových skutečností, ze kterých plyne, že se nezletilé dítě ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče (ať už tu je či není osoba, která má právo o dítě pečovat), nebo že je jeho život, normální vývoj nebo

¹⁴¹ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015, xxi, s.907

jiný jeho důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl narušen. Navrhovatel tedy uvede příčiny, pro které vyvstala nutnost prozatímně upravit poměry dítěte (např. úmrtí rodičů, vážné zanedbávání dítěte, neexistence vhodného zázemí apod.) nebo popíše skutečnosti, pro které může být život, zdraví nebo vývoj dítěte ohrožen či narušen. Konečně navrhovatel uvede konkrétní osobu, do jejíž péče má být dítě předáno, nebo označí zařízení, kam má být dítě umístěno.

Neobsahuje-li návrh na nařízení předběžného opatření všechny uvedené náležitosti, soud posoudí, zda je možné i přes tyto nedostatky o návrhu rozhodnout a dojde-li k závěru, že nikoliv, návrh by měl podle dikce zákona odmítnout, bez jakékoliv formální výzvy k opravě návrhu. Část odborné veřejnosti však nepovažuje tento postup za správný, a přiklání se k závěru, že by se soud měl alespoň neformální cestou pokusit odstranit vady podání (telefonicky či veřejnou datovou sítí).

Předchozí právní úprava výslovně vylučovala v případě návrhu na předběžné opatření upravujícího poměry dítěte povinnost platit jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením. ZŘS dnes v § 12 odst. 3 stanoví, že složení jistoty se nevyžaduje, jde-li o předběžné opatření, které může soud nařídit i bez návrhu, ve věci ochrany proti domácímu násilí nebo ve věci výživného. Vzhledem k obsahu ostatních ustanovení a k účelu předběžného opatření však lze usuzovat, že se v tomto případě jedná o legislativní chybu a že zákonodárce zřejmě nechtěl podrobit podání návrhu povinnosti složit jistotu. Pokud zákon navíc umožňuje podat návrh pouze orgánu sociálně-právní ochrany dětí, je nemyslitelné, aby mu byla stanovena povinnost takového charakteru.

Podání návrhu na nařízení předběžného opatření je podle ustanovení § 11 odst. 3 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích osvobozeno od placení soudních poplatků.

3.2.6 Účastníci řízení

ZŘS v pododdíle o předběžných opatřeních upravujících poměry dítěte nijak účastníky řízení konkrétně nespecifikuje. Je tedy nutné vycházet z obecné části ZŘS a to z ustanovení § 6 odst. 2, podle kterého je účastníkem řízení navrhovatel, a ten, kterého zákon za účastníka označuje. Vzhledem k tomu, že zákon nikoho neoznačuje,

výslovně je založena pouze aktivní legitimace navrhovatele – orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Přirozené však bude účastníkem řízení nezletilý, o jehož úpravu poměrů jde a dále jeho zákonní zástupci.

Nezletilý, ačkoliv není plně svéprávný a nemá procesní způsobilost být účastníkem řízení, nemusí být v řízení o nařízení předběžného opatření zastoupen, vzhledem ke krátkým lhůtám pro rozhodnutí není možné ani ustanovit opatrovníka. Jiná je situace po nařízení předběžného opatření, kdy v případě, že nezletilý zákonného zástupce nemá nebo jej nemůže zákonný zástupce v řízení zastupovat, jmenuje soud nezletilému opatrovníka. Opatrovníkem soud jmenuje zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí. Pro vyloučení kolize zájmů by však opatrovníkem neměl být jmenován tentýž orgán, jenž podal návrh na předběžné opatření, pokud by k tomu i přesto došlo, je soud povinen ustanovit opatrovníka jiného, avšak pouze na návrh.¹⁴²

3.2.7 Rozhodnutí o návrhu

Lhůta pro rozhodnutí o návrhu je dle ZŘS shodně jako za předchozí právní úpravy 24 hodin od jeho podání. I tady však platí, že soud má rozhodovat ideálně bezodkladně. Účelem předběžného opatření je zejména upravit poměry nezletilého dítěte v situaci, kdy je ohrožen jeho život nebo zdraví nebo vážně narušen jeho vývoj, a proto je nutné rozhodnout v co nejkratším termínu. Je tedy nemyslitelné, aby soudu došel návrh na vydání předběžného opatření v pátek, a soud o něm rozhodl až v pondělí. Pro tyto situace stanoví jednací řád pro okresní a krajské soudy povinnost předsedovi příslušného soudu dohodnout dosažitelnost soudce (předsedy senátu), kterému umožní přístup do budovy soudu, k přímé telefonní stanici, k telefaxu, do kanceláře, kde jsou uloženy spisy v neskončených trestních věcech a spisy ve věcech péče soudu o nezletilé nebo ve věcech předběžných opatření, a použití kulatého úředního razítka.¹⁴³

¹⁴² WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. *Zvláštní řízení soudní. 2.*, opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 177

¹⁴³ Ustanovení § 116a odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR, č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

Rozhodnutí soud vydává bez jednání, a vydá-li ho po lhůtě stanovené zákonem, nemá tato skutečnost vliv na správnost rozhodnutí, a nelze tedy uplatnit ani opravné prostředky. Soudce se však vystavuje nebezpečí kárného postihu.¹⁴⁴

Rozhodnutí má v souladu s ustanovením § 25 odst. 1 ZŘS formu usnesení, a vzhledem k tomu, že zákon nespecifikuje, jaké náležitosti by usnesení mělo mít, vychází se ustanovení § 1 odst. 2 ZŘS ve spojení s § 169 odst. 1 OSŘ. Mělo by tedy obsahovat označení soudu, který jej vydal, jména a příjmení soudců a přísedících, označení účastníků, jejich zástupců a věci, výrok, odůvodnění, poučení o opravném prostředku a den a místo vydání usnesení. V usnesení vyhovujícím návrhu dále označí osobu či zařízení, do jehož péče má být dítě předáno. Usnesení, kterým soud vyhověl návrhu na nařízení předběžného opatření naproti tomu nemusí obsahovat dle ustanovení § 169 odst. 2 OSŘ odůvodnění. Toto bývá v odborných kruzích předmětem živé diskuze, když dle rady odborníků by i takové usnesení odůvodněno být mělo. Ústavní soud dokonce v jednom ze svých nálezů neodůvodnění usnesení o nařízení předběžného opatření spatřoval porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.¹⁴⁵

3.2.8 Vykonatelnost usnesení a doručování

Vykonatelnost je taková vlastnost rozhodnutí, která umožňuje vymáhat splnění povinnosti v něm uložené, pomocí donucovacích prostředků a to i proti vůli účastníka, jemuž je povinnost uložena.

Usnesení, kterým se vyhovuje návrhu na předběžné opatření, nabývá vykonatelnosti podle § 457 ZŘS již jeho vydáním, a neváže se ani na doručení ani na právní moc. O vydání usnesení, které nebylo vyhlášeno, soud provede záznam ve spise. Výrok je závazný nejen pro účastníky řízení, ale pro každého. Usnesení, kterým byl návrh na vydání předběžného opatření zamítnut, nabude právní moci po uplynutí lhůty k podání odvolání, jestliže podáno nebylo, případně po rozhodnutí odvolacího soudu.

¹⁴⁴ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015, xxi, s. 911

¹⁴⁵ Nález ÚS ze dne 15.1.2009 sp. zn. IV. ÚS 1554/08-1

Usnesení o nařízení předběžného opatření se podle § 458 ZŘS doručuje účastníkům až při provedení jeho výkonu, pokud se ho účastníci řízení účastní. Jestliže při jeho výkonu účastníci přítomni nejsou, soud jim usnesení doručí dodatečně po provedení výkonu předběžného opatření, a to současně s vyrozuměním, že výkon předběžného opatření byl již proveden. K tomuto dodatečnému doručení bude příslušný obecný soud nezletilého dítěte podle § 467 odst. 1 ZŘS. Pokud je návrh na vydání předběžného opatření zamítnut, doručuje se standardně dle pravidel uvedených v OSŘ.

3.2.9 Trvání a prodloužení předběžného opatření

Délka doby trvání předběžného opatření se liší v závislosti na tom, zda se jedná o předběžné opatření podle § 452 odst. 1 ZŘS nebo § 452 odst. 2 věty druhé ZŘS. Pokud jde o první případ, trvá předběžné opatření po dobu 1 měsíce od jeho vykonatelnosti. Předběžné opatření, jímž bylo dítě svěřeno na přechodnou dobu do pěstounské péče podle § 452 odst. 2 věty druhé ZŘS trvá tři měsíce od jeho vykonatelnosti. Jestliže však v této době bylo zahájeno řízení ve věci samé, trvá předběžné opatření do doby, než se stane vykonatelným rozhodnutí, kterým se toto řízení končí, nebo rozhodnutí, kterým bylo předběžné opatření zrušeno.¹⁴⁶

Vyjde-li najevo, že potřeba zatímní úpravy poměrů dítěte trvá, soud i bez návrhu může opakovaně prodloužit předběžné opatření podle § 452 odst. 1 ZŘS, vždy však nejvýše o 1 měsíc. Podmínkou pro takové prodloužení je zahájení řízení ve věci samé před uplynutím doby trvání předběžného opatření. Celková doba trvání by neměla překročit 6 měsíců od vykonatelnosti usnesení, avšak tato limitace není absolutní. Výjimečně lze i po uplynutí 6 měsíců dobu trvání předběžného opatření prodloužit, to však jen tehdy, nebylo-li z vážných důvodů a objektivních příčin možné v této době skončit důkazní řízení ve věci samé.¹⁴⁷ Se zřetelem k § 119a OSŘ se za důkazní řízení bude patrně považovat fáze řízení od jeho zahájení do vyhlášení rozhodnutí v řízení ve věci samé. Za vážné důvody a objektivní příčiny jistě nelze považovat neodůvodněné průtahy v řízení způsobené nečinností soudce nebo neposkytnutím součinnosti

¹⁴⁶ Ustanovení § 459 odst. 2 ZŘS

¹⁴⁷ Ustanovení § 460 odst. 1 ZŘS

účastníků řízení, ale budou jimi takové okolnosti věcné povahy, které jsou schopny ovlivnit možnost soudu ukončit řízení ve věci samé, např. nemoc účastníků řízení, potřeba provést rozsáhlejší dokazování a podobně.¹⁴⁸

Soud, který rozhoduje o prodloužení předběžného opatření je ten, jemuž byla věc dle § 453 odst. 2 ZŘS po provedení výkonu předána, tedy soud příslušný dle § 467 ZŘS. Výjimkou by byla situace, kdy by soud, kterému byla věc předána, předložil věc k rozhodnutí o příslušnosti svému nadřízenému soudu a ten o příslušnosti dosud nerozhodl. Tehdy by o prodloužení doby trvání předběžného opatření rozhodoval soud, který předběžné opatření nařídil.¹⁴⁹

3.2.10 Mezinárodní prvek

Zákon pamatuje i na situace, kdy vyvstala potřeba zatímně upravit poměry dítěte, ale ve věci samé není dána pravomoc soudů České republiky, neboť nezletilý je cizí státní příslušnosti. Předběžné opatření lze v zájmu dítěte naříditi a jeho trvání není omezeno na dobu 1 měsíce podle § 459 ZŘS, soud může určit i jinou (delší) dobu. I zde však platí, že celková doba jeho trvání nesmí přesáhnout 6 měsíců.

3.2.11 Zrušení předběžného opatření

Ustanovení o zrušení předběžného opatření upravující poměry dítěte v § 462 ZŘS je speciální k obecnému ustanovení § 77 odst. 2 OSŘ, dle kterého předseda senátu zruší předběžné opatření, jestliže pominou důvody, pro které bylo nařízeno a dále nesložil-li návrhovač ve stanovené lhůtě doplatek jistoty. K zrušení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte tak může dojít pouze rozhodnutím soudu a soud bude pouze zkoumat, zda důvody pro jeho nařízení pominuly. Jistota se v tomto řízení, jak již bylo uvedeno výše, neskládá.

Aktivně legitimovány k podání návrhu na zrušení jsou v zákoně vyjmenované osoby. Jsou jimi dle ustanovení § 462 odst. 1 ZŘS rodiče nezletilého, orgán sociálně-právní ochrany dětí a opatrovník podle § 455 ZŘS. Ačkoliv z dikce ustanovení vyplývá

¹⁴⁸ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015, xxi, s. 915

¹⁴⁹ Ustanovení § 460 odst. 2 ZŘS

snaha o vytvoření taxativního výčtu aktivně legitimovaných osob, odborná literatura se k tomu staví spíše odmítavě, a to s ohledem na obecné vymezení účastníků řízení, v němž se rozhoduje o návrhu na nařízení předběžného opatření. Účastníky řízení jsou navrhovatel a ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno. Pokud by dané ustanovení mělo být skutečně bráno jako taxativní výčet aktivně legitimovaných osob, došlo by k vytvoření určité speciální kategorie účastníků řízení, kteří by měli omezená práva v řízení, a kteří by mohli nanejvýš podat podnět orgánu sociálně-právní ochrany dětí, aniž by však právo podat návrh měli oni sami. To zjevně není v souladu se zásadou rovnosti účastníků.¹⁵⁰

Podání návrhu na zrušení není omezeno žádnou lhůtou a lze k němu přistoupit kdykoliv za trvání předběžného opatření. Soud je podle § 462 odst. 1 ZŘS povinen rozhodnout o návrhu bezodkladně, nejpozději do sedmi dnů. Zamítne-li soud návrh na zrušení, může jej oprávněná osoba, pokud v něm neuvede jiné důvody, opakovat až po uplynutí 14 dnů od právní moci rozhodnutí. Oprávněná osoba tedy návrh může podat znovu, ale aby její návrh soud projednal, musí v něm uvést nové, dosud nepředložené důvody. Proti usnesení o zamítnutí návrhu na zrušení předběžného opatření lze podat odvolání (§ 201, 202 OSŘ *a contrario*).

Návrh na zrušení předběžného opatření je nutné podat již k soudu příslušnému k řízení ve věci samé podle § 467 ZŘS. Předložil-li však tento soud věc svému nadřízenému soudu k rozhodnutí o příslušnosti a tento soud dosud nerozhodl, rozhodne o návrhu na zrušení předběžného opatření soud, který předběžné opatření nařídil.¹⁵¹

3.2.12 Opravné prostředky

Proti usnesení o předběžném opatření upravujícím poměry dítěte je přípustné podat jako řádný opravný prostředek odvolání. Podle § 204 odst. 1 OSŘ se odvolání podává u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje, a to do 15 dnů od jeho písemného doručení. Odvolatel tedy podává odvolání k soudu, který předběžné opatření vydal nebo rovněž k soudu odvolacímu v souladu s § 208 odst. 2 OSŘ. Podle § 463 ZSŘ však platí, že podá-

¹⁵⁰ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015, xxi, s. 917

¹⁵¹ Ustanovení § 462 odst. 2 ZŘS

li odvolatel odvolání ve lhůtě nikoli u soudu příslušného, nýbrž u soudu dle § 467 ZŘS, který je příslušný pro řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, nelze jej odmítnout pro opožděnost.

Odvolací řízení ovládá zásada úplné apelace. Podle ustanovení § 28 ZŘS mohou být v odvolacím řízení uváděny nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně a k novým skutečnostem nebo důkazům odvolací soud přihlédne, i když nebyly uplatněny.

O odvolání rozhoduje odvolací soud, na nějž přešlo toto oprávnění ze soudu prvního stupně, s výjimkou případu autoremedury. Tuto výjimku upravuje ustanovení § 464 ZSŘ, podle kterého soud prvního stupně může o podaném odvolání rozhodnout sám, a napadené rozhodnutí změnit, pokud odvolání v celém rozsahu vyhoví. Jestliže jsou navíc zákonné podmínky splněny, musí soud autoremedurou rozhodnout a nezatěžovat účastníky řízení a odvolací soud dalším řízením. I proti tomuto novému rozhodnutí je možné podat odvolání, neboť je považováno za rozhodnutí soudu prvního stupně.¹⁵²

Jestliže soud výše uvedeným způsobem postupovat nebude, a rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření bylo napadeno včasným odvoláním, je povinen věc předložit odvolacímu soudu do 15 dnů od podání odvolání. Odvolací soud má pak podle ustanovení § 465 ZŘS lhůtu sedm dní od předložení věci, ve které musí o podaném odvolání rozhodnout. Lhůta se vztahuje pouze na rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání proti rozhodnutí o vlastním návrhu na nařízení předběžného opatření (usnesení o nařízení, zamítnutí nebo odmítnutí návrhu, zastavení řízení).¹⁵³

Vyloučeno je dle ustanovení § 30 ZŘS podání dovolání jako mimořádného opravného prostředku. O možnosti podat proti rozhodnutí o předběžném opatření ústavní stížnost autorka pojednává v podkapitole 2.16.

¹⁵² WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, Radka ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna SPURNÁ. *Zvláštní řízení soudní*. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 181

¹⁵³ *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015, xxi, s. 920

3.2.13 Výkon rozhodnutí předběžného opatření

Bylo-li návrhu na nařízení předběžného opatření upravujícího poměry dítěte vyhověno, je usnesení o jeho nařízení vykonatelné okamžikem jeho vydání.¹⁵⁴ Tímto okamžikem nastává povinnost soudu předmětné usnesení bezodkladně vykonat. Soud postupuje sám bez dalšího v souladu se zásadou oficiality a k výkonu rozhodnutí tedy není třeba ze strany orgánu sociálně-právní ochrany dětí dalšího návrhu.

K provedení výkonu rozhodnutí je věcně a místně příslušný soud, který předběžné opatření nařídil, tedy obecný soud navrhovatele. Po nařízení předběžného opatření soud předá věc soudu příslušnému podle 467 ZŘS, který bude řešit dále péči o nezletilého, jeho výživu, styk s ním a podobně. Jestliže k tomuto předání došlo ještě před provedením výkonu usnesení o nařízení předběžného opatření, je místně příslušným k výkonu rozhodnutí tento soud, jemuž byla věc předána.¹⁵⁵

Samotný výkon usnesení o nařízení předběžného opatření může provést soudce, častěji to však bude určený soudní vykonavatel, kterým může být i vyšší soudní úředník, soudní tajemník nebo asistent soudce.¹⁵⁶ Soud při výkonu usnesení postupuje v součinnosti s příslušnými orgány veřejné moci a nezletilé dítě předá do vhodného prostředí; jestliže je dítě u jiné osoby nebo v zařízení, bude jim za účelem umístění do vhodného prostředí odňato. Postup podle ustanovení § 500 až § 504, § 507 a 508 ZŘS je vyloučen a nepřipadá tedy v úvahu výzva k dobrovolnému splnění povinnosti, uložení pokuty a jiné nepřímé prostředky.¹⁵⁷ Příslušnými orgány veřejné moci se myslí zejména orgán sociálně-právní ochrany dětí (§ 14 odst. 7 zákona o sociálně-právní ochraně dětí) a orgány Policie ČR (§ 21 zákona o Policii české republiky).

Výkon usnesení o nařízení předběžného opatření je pro nezletilého zcela jistě psychicky náročná a stresující situace, a proto je třeba, aby soud postupoval při výkonu

¹⁵⁴ Ustanovení § 457 ZŘS

¹⁵⁵ Ustanovení § 498 ZŘS

¹⁵⁶ Ustanovení § 68 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR, č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

¹⁵⁷ Ustanovení § 497 odst. 2 ZŘS

citlivě, s ohledem na dítě tak, aby nedošlo k nepřijatelnému zásahu do jeho psychického a citového vývoje nebo jinému neodůvodněnému zásahu do jeho práv. Dítě by rovněž s přihlédnutím k jeho věku a rozumovým schopnostem mělo být informováno o důvodech výkonu rozhodnutí a o jeho dalším průběhu. To znamená, že se dítěti sdělí, kam konkrétně bude převezeno, do péče jaké osoby nebo zařízení má být umístěno a zodpoví se mu otázky, které v této souvislosti položí.¹⁵⁸ Tato práva dítěte jsou zakotvena rovněž na mezinárodní úrovni v podobě Úmluvy o právech dítěte.

Účelem předběžného opatření je co nejrychleji a v nejlepším zájmu dítěte upravit jeho poměry a zajistit mu tak péči. Zásada rychlosti se do zákona promítla například v podobě jediného možného navrhovatele – orgánu sociálně-právní ochrany dětí, v podobě lhůty 24 hodin, v níž musí soud o návrhu rozhodnout a dále i v možnosti nezletilého nebýt zastoupen. V řízeních ve věcech péče o nezletilé zpravidla nezletilý musí být zastoupen, a to opatrovníkem pro řízení jmenovaným soudem. V řízení o vydání předběžného opatření a jeho výkonu tomu tak není. Soud, pokud dítě nemá zákonného zástupce nebo nemůže-li jej zákonný zástupce zastupovat, jmenuje dítěti opatrovníka až po provedení výkonu.¹⁵⁹ Opatrovníka jmenuje pak vždy soud příslušný podle § 467 ZŘS, bez ohledu na místní příslušnost soudu, který usnesení vykonal.

¹⁵⁸ Ustanovení § 497 odst. 3 a 4 ZŘS

¹⁵⁹ Ustanovení § 499 ZŘS

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo podat obecný přehled o právní úpravě předběžných opatření, vysvětlit k čemu tento institut slouží, a za jakých podmínek lze přistoupit k nařízení předběžného opatření. Vzhledem k tomu, že v posledních dvou letech došlo k výrazné změně v soukromém právu přijetím nového občanského zákoníku, ale taktéž ke změnám v procesním právu, promítla se tato skutečnost na různých místech diplomové práce v podobě porovnání obou právních úprav – té současné s úpravou účinnou do 31.12.2013.

V úvodu práce autorka vysvětluje důvody, pro které si vybrala téma předběžných opatření a zmiňuje velkou využívanost tohoto institutu. V závěru může autorka říci, že předběžná opatření využívána opravdu jsou, ale vysoké je procento odmítnutých návrhů, neboť na navrhovatele jsou, pokud jde o návrh, kladeny velké nároky. Soud, při rozhodování o návrhu vychází pouze z toho, co je mu předloženo, a jestliže návrh obecného předběžného opatření není po formální či obsahové stránce bezvadný, bez výzvy k doplnění jej odmítne. Vzhledem ke krátkým lhůtám, které zákon pro rozhodování stanoví tu ani jiná možnost není.

Právní úprava předběžných opatření se v posledních letech změnila, jak již bylo několikrát poznamenáno. Za pozitivum považuje autorka možnost nezletilého podat návrh na vydání předběžného opatření ve věci ochrany před domácím násilím a také možnost prodloužení téhož předběžného opatření, aniž by muselo být zahájeno řízení ve věci samé. Kladně lze také hodnotit fakt, že zákon u obou zvláštních předběžných opatření stanovil lhůtu 15 dní, ve které je soud I. stupně povinen předložit soudu odvolacímu podané odvolání.

Právní úprava jistoty je naopak oblast, ve které autorka spatřuje nedostatky, neboť jistota ve výši 50 000 Kč tak, jak ji stanovuje zákon pro věci vyplývající ze vztahů mezi podnikateli je dle autorčina názoru poměrně nízká a v obchodních věcech tak hrozí zneužívání institutu předběžných opatření. Vzhledem k tomu by autorka na místě zákonodárce uvažovala o jejím zvýšení. Rovněž skutečnost, že během řízení neprobíhá jakékoliv slyšení účastníků, je poněkud problematické, přestože jeden z hlavních znaků předběžných opatření je rychlost rozhodování. Absolutní nemožnost

slyšení účastníků však budí dojem nemístné paušalizace, a proto by autorka navrhovala, aby soud měl možnost rozhodnout, zda dát účastníkům v řízení o nařízení předběžného opatření alespoň určitý prostor pro vyjádření.

Negativum účinné právní úpravy může být rovněž její určitá nepřehlednost, přestože se zjevně zákonodárce snažil o pravý opak. Pro „neprávníka“ však může být orientace v úpravě předběžných opatření složitá a nesrozumitelná, když část úpravy je obsažena v občanském soudním řádu a část v jiném zákoně, a vzhledem k poměru subsidiarity a speciality těchto dvou zákonů je nutné orientovat se dobře v obou z nich.

Seznam zkratk

a.n. – a následující

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

sp.zn. – spisová značka

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ZŘS – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

ZSPO – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Seznam literatury a použitých pramenů

Monografie

DAVID, Ludvík; IŠTVÁNEK, František; JAVŮRKOVÁ, Naděžda; KASÍKOVÁ, Martina; LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 1108 s. ISBN 978-80-7357-460-4.

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář.* 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1600 s. ISBN 978-80-7400-107-9.

JIRSA, Jaromír, TREBATICKÝ, Peter, KORBEL, František a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Podle stavu k 1.4.2014.* 1. vydání. Editor Karel Havlíček. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. 515 s. ISBN 978-80-87109-39-7.

LAVICKÝ, P. a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 1 012 s. ISBN 978-80-7478-870-3.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1422 s. ISBN 978-80-7400-506-0.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice.* 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde. 2011. 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0.

WIPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní řízení soudní.* 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 236 s. ISBN 978-80-7478-829-1

Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015, xxi, 1032 s. ISBN 978-80-7400-297-7.

Odborné články

BAREŠOVÁ, E. *Předběžná opatření soudu a vklad práva do katastru nemovitostí*. Právní rádce, 2005, 7/2005

HRNČIŘÍK, Vít. *O neústavnosti a nepromyšlenosti právní úpravy předběžného opatření podle občanského soudního řádu*. Právní rozhledy, 2010, 10/2010

JIRSA, Jaromír. *Předběžné opatření – účelná i zneužitelná zbraň*. Právní fórum, 2009, 9/2009

PEJŠEK, Vít. *Předběžné opatření*. Právní rádce, 2006, 3/2006

Internetové zdroje

JIRSA, Jaromír. *Splatnosti jistoty za návrh na nařízení předběžného opatření*. Právní prostor. [online]. 2014. [cit. 2015-11-07]. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/splatnosti-jistoty-za-navrh-na-narizeni-predbezneho-opatreni>

MENŠÍKOVÁ, Sylvie. *Ochrana dotčené osoby při nařízení předběžného opatření*. [online].2015.[cit.2015-11-07] Dostupné z WWW: MENŠÍKOVÁ, Sylvie. *Ochrana dotčené osoby při nařízení předběžného opatření*. [online]. 2015. [cit. 2015-11-07] Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-dotcene-osoby-pri-narizeni-predbezneho-opatreni-97518.html>

CHALUPSKÁ, Lenka. *K současné úpravě předběžných opatření proti domácímu násilí - I. část*. Právní prostor. [online]. 2015. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/k-soucasne-uprave-predbeznych-opatreni-proti-domacimu-nasili-i-cast>

CHALUPSKÁ, L. K současné úpravě předběžných opatření proti domácímu násilí - II. část. Právní prostor.[online].2015. Dostupné z WWW: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/k-soucasne-uprave-predbeznych-opatreni-proti-domacimu-nasili-ii-cast>

SVOBODA, K. Nový režim předběžného opatření upravujícího poměry dítěte. Bulletin advokacie.[online]. 2014. Dostupné z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/novy-rezim-predbezneho-opatreni-upravujiciho-pomery-ditete?browser=mobi>

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Úmluva o právech dítěte vyhlášená v ČR pod č. 104/1991 Sb.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod vyhlášená v ČR pod č. 209/1992 Sb.

Evropská úmluva o výkonu práv dítěte vyhlášená v ČR pod č. 54/2001 Sb.m.s.

Úmluva o styku s dětmi vyhlášená v ČR pod č. 91/2005 Sb.m.s.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 216/1994Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Ústavní soud ČR

Nález ze dne 12.3.2002, sp. zn. III. ÚS 394/01

Nález ze dne 19. 1. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 16/09-1

Nález ze dne 20. 8. 2004, sp. zn. III. ÚS 459/2003

Nález ze dne 13.7.2011, sp. zn. III. ÚS 3363/10-2

Nález ze dne 15.1.2009, sp. zn. IV. ÚS 1554/08-1

Nález ze dne 10. 11. 1999, sp. zn. II. ÚS 221/98

Usnesení ze dne 3.9. 2009, sp. zn. III. ÚS 346/09

Usnesení ze dne 14. 2. 2008, sp. zn. II. ÚS 2419/07

Usnesení ze dne 20. 4. 2006, sp. zn. I. ÚS 504/05

Usnesení ze dne 21.4.2009, sp. zn. II. ÚS 3069/08

Usnesení ze dne 3. 12. 2009, sp. zn. II. ÚS 101/09

Usnesení ze dne 21.10.1998, sp. zn. III. ÚS 119/98

Nejvyšší soud ČR

Rozsudek ze dne 19. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2368/2011

Rozsudek ze dne 23.9.2008, sp. zn. 29 Cdo 3137/2007

Rozsudek ze dne 29.11. 2012, sp. zn. 23 Cdo 2416/2012

Usnesení ze dne 25.11.1998, sp. zn. 25 Cdo 1847/98

Usnesení ze dne 21.1. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2647/2003

Vrchní soudy

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 1. 2014, sp. zn. 4 Cmo 338/2013-32

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30.7.2012, sp. zn. 7 Cmo 474/2011-165

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14.6.1993, sp. zn. 7 Cmo 48/93

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3.7.1996, sp. zn. 3 Cmo 818/95

Krajské soudy

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2.5.2000, sp. zn. 18 Co 18/2000

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26.8.1994, sp. zn. 13 Co 651/94

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29.12.1994, sp. zn. 14 Co 847/94

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25.10.2002, sp. zn. 39 Co 340/02-125

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31.10. 1995, sp. zn. 7 Co 1834/95

Resumé

Předběžné opatření je v českém právu často využívaným institutem, který může významně přispět k ochraně práva toho, jenž se jeho vydání domáhá. Jeho cílem je dosáhnout dočasné úpravy práv a povinností, nebo zajištění budoucího výkonu rozhodnutí, pokud by ten měl být ohrožen. Jedná se tedy o zajišťovací institut, jehož účelem není definitivně uspořádat práva a povinností účastníků řízení, neboť k tomu dojde až v navazujícím meritorním řízení.

Předběžná opatření najdou uplatnění především v situacích, které si žádají rychlé a účinné řešení, může se přitom jednat o kteroukoli z různých oblastí života. Charakteristický rys, který protkáva celou právní úpravu předběžných opatření je bezodkladnost a rychlost rozhodování ve věcech předběžných opatření. Jedině tak totiž může být poskytnuta účinná ochrana toho, kdo o jeho vydání žádá. Ne vždy se však v zájmu zachování rychlosti rozhodování podaří najít nejlepší řešení, a tak nezřídka dochází i ke vzniku škody způsobené předběžným opatřením.

Autorka diplomovou práci rozčlenila na tři kapitoly. V první kapitole vysvětlí samotnou podstatu předběžných opatření, jejich účel a druhy předběžných opatření. Ve druhé kapitole se věnuje obecné úpravě předběžných opatření tak, jak ji upravuje občanský soudní řád. Třetí kapitolu lze rozdělit do dvou pododdílů, přičemž každý z nich se věnuje jednomu z tzv. zvláštních předběžných opatření, které byly s účinností od 1.1.2014 přesunuty z občanského soudního řádu do zákona o zvláštních řízeních soudních. Jedná se o předběžné opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí a předběžné opatření upravující poměry nezletilého dítěte.

Abstract

Emergency ruling is an often used institute in czech law, which can provide a noticeable protection for who is claiming of his issue. The purpose of emergency ruling is to settle temporarily legal relations or to ensure an enforcement of decisions, if later enforcement of decisions would be undermined. It is a security institute that does not definitely settle right and duties of the parties of an action, determination of rights and obligations is going to be settled only in meritorious proceedings.

Emergency rulings are used in such situations that require a prompt and effective solution, whatever area of life it is. Characteristic feature of emergency rulings is an urgency and immediacy, with which court have to decide on proposals. Only in this manner it is possible to protect one's rights effectively. The fact, that the court must decide on quite quickly brings also the risk of incorrect desicions, so it happens to form a damage occasionally.

The thesis is composed of three chapters. The first one explains what is nature and purpose of emergency rulings, it's function and also enumerates types of emergency rulings. The second chapter is dealing with general legislation of emergency rulings, as it is set in Civil code procedure. The third chapter is divided into two subchapters, while the first subchapter is concerned with emergency ruling if necessary because of domestic violence and second one is dealing with emergency ruling in case that minor child turns suddenly in situation without any care, or is in peril of his life. These two emergency rulings, called as a „special“ rulings have been displaced from Civil code procedure to special act, which became effective on 1 January, 2014.

Klíčová slova a název práce v anglickém jazyce

Předběžná opatření

Jistota

Náhrada škody

Emergency rulings

Financial security

Damages

Název práce v anglickém jazyce

Emergency rulings in civil procedure